ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Конкурс за најбољи дечји цртеж

40 ДИНАРА 1952

Година XXVI
Број 680
Субота
9. јануар 1965.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

МОГУЋНОСТИ И ПОТРЕБЕ

НА КРАЈУ СТАРЕ и у почетку сваке нове године врше се крупна прорачунавања остварених могућности и одмеравају даљи подухвати за решавање заједничких и појединачних потреба људи наше земље. Пет година после рата биле су посвећене отклањању ратне пустоши и обнављању земље. После тога у протеклих петнаест година наша привредна достигнућа, од некада заостале аграрне и зависне земље, подигла су нашу земљу у ред средње развијених са могућношћу да се превазиђу уске потребе дневног опстанка и иде на знатно повећани стандард. Пораст националног дохотка у Југославији — што је новостворена вредност по друштво у току сваке године — расте по стопи од 6,5 одсто, што представља 3,5 пута бржи раст, него што је било у старој Југославији.

У овом периоду југословенско становништво повећало се за шест милиона. Сваке године наша привреда увећава за око 160.000 број новозапослених. У исто време број становника на селу се смањио за више од 2,500.000 а градско становништво повећало за више од 5 милиона. Стопа дохотка у Југославији од 5,1 по становнику представља за 2,5 до 4 пута већу од дугорочних стопа развоја данас високоразвијених привреда. Мерено светским мерилима године 1938. национални доходак по становнику у Југославији износио је 150 долара, док је сада близу 700 долара у просеку. То је више но четири пута. Од тога је повећање од 2,5 пута постигнуто у последњих двадесет година.

Овај скоковит напредак са све ширим могућностима задовољавања све већих потреба прате и неке неизбежне слабости. Пољопривредна производња није могла да иде у корак с порастом индустријске производње. Пораст реалних могућности непољопривредног становништва само у току једне године повећава тражњу прехрамбених производа за скоро четири од сто, а прираштај новог становништва за више од један одсто. У међувремену расту реалне могућности потрошње и пољопривредног становништва, не само у добављању индустријске робе већ и оног што сами производе. Нарочито расте потрошња сеоског становништва такозваних протеинских производа: меса, млека, јаја и тако даље. Међутим, за једну калорију истих производа потребно је пет калорија из биљних производа.

Поремећаји који при томе настају утичу да цене прехрамбених производа расту и преко планских повећања у циљу усклађивања цена и веће заинтересованости пољопривредних и непољопривредних произвођача за повећање производње и постизање већег стандарда у задовољавању њихових потреба. У том смеру планом је предвиђено, а то се даље спроводи, све веће улагање за унапређење пољопривреде напоредо са модернизацијом индустрије.

План за наредну годину као и план развитка наше земље до краја 1970. године предвиђају даљи напредак управо на усклађивању потрошње како индустријских, тако и пољопривредних производа с још чвршћим и мање променљивим ценама. У том правцу остварују се знатни резултати. Али с већим могућностима све су веће и разноврсније потребе. У години 1953. производност рада активног лица у индустрији била је 12,5 пута виша него у пољопривреди. У последње две године производност рада у индустрији „само" је за седам пута већа него у пољопривреди. Разлика која је настала у размаку од десет година не значи смањивање производности у индустрији, већ да се производност рада повећава и у пољопривреди. То је резултат и већих улагања у техничку опремљеност пољопривреде као и планских мера да се што више ускладе могућности и потребе и прошири понуда на тржишту с већим складом цена различитим производима.

СТ. СТОЈИЉКОВИЋ

ПРОБЛЕМ БРЖЕГ РАЗВИЈАЊА ИНТЕНЗИВНЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ И ДАЉЕ ОСТАЈЕ МЕЂУ ГЛАВНИМ ЗАДАЦИМА НАШЕГ МАТЕРИЈАЛНОГ РАЗВОЈА, ИСТАКАО ЈЕ У СВОМ РЕФЕРАТУ ДРУГ ЕДВАРД КАРДЕЉ. ПОСЕБНО ЈЕ ВАЖНО ОБЕЗБЕДИТИ СТАБИЛАН ПОРАСТ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОИЗВОДЊЕ ЈАЧАЈУЋИ КРУПНЕ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ПРОШИРУЈУЋИ ПРОИЗВОДНУ САРАДЊУ И КООПЕРАЦИЈУ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОЂАЧА СА ДРУШТВЕНИМ ПРИВРЕДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА.

Први југословенски рудник уранијума

У НЕДРИМА Старе планине, у Кални, ради први југословенски рудник уранијума, елемента који је основа за добијање нуклеарне енергије. Руда се концентрује и прерађује у уран-диоксид веома високог степена чистоће који је неопходан у нуклеарној технологији. Од уран-диоксида се справља керамичко нуклеарно гориво или метални уранијум који потом у нуклеарним реакторима ослобађа своју чаробну енергију. Она ће нарочито добро доћи у будућности када се утроше резерве угља и петролеја у земљи. Један килограм уранијума, количина која може стати у две кутије шибице (уранијум је око 19 пута тежи од воде) може дати топлоте као и 30 тона угља. Разлог што нуклеарна енергија још није нашла широку примену је још веома висока цена сировина и конструисање реактора од специјалних материјала. Цена једног килограма чистог уранијума је данас око 40.000 динара.

МАЛИ ПРЕДМЕТ ВЕЛИКО ОТКРИЋЕ

Мајушан точак од исклесаног минерала стеалита, предмет који би се сваком нестручњаку учинио безначајан и незанимљив, у ствари је једно од највећих археолошких открића у Северној Америци.

Идентификован као део некаквог апарата помоћу кога се прело, ова мала округла ствар, у ствари, је први досад познат предмет из викиншког домаћинства који је икад ископан на овом континенту. То је још једна потврда већ познате теорије да су Нормани открили и колонизовали Нови свет пре Колумба.

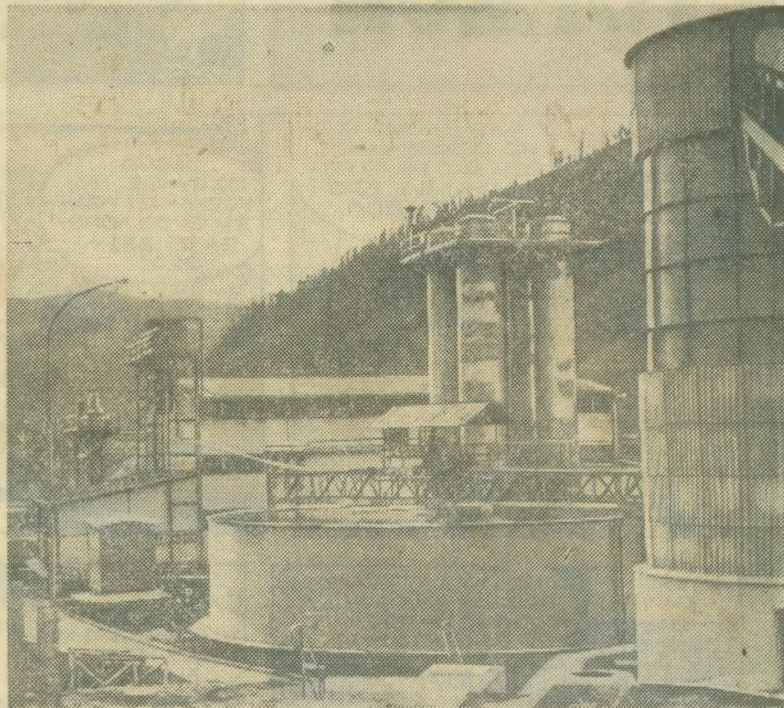
Камени точкић нашла је норвешки археолог Ана Стине Ингстад у Затону ливада, на Њуфаундленду, старом викиншком насељу откопаном уз помоћ и подршку Националног географског друштва.

Данашњи Затон ливада је усамљено рибарско сеоце на најсевернијем рту Њуфаундленда. Ту је раније муж Ане Ингстад, Нелге, открио остатке првог научно доказаног норманског насеља у Америци. Помоћу метода одређивања старости са радио-угљеником, утврђено је да су ове зграде биле настањене око 1.000. године. Доктор Ингстад сматра да је могућно да је ово насеље основао сам Лејф Ериксон, пошто изглед овог краја одговара опису Лејфовог „Винланда" у старим сагама.

Према мишљењу Ане Ингстад овај мали камени прстен служио је као точак-замајац на точку за предење вуне. Много сличних котурова из времена Викинга нађено је до сад у Скандинавији и на Гренланду.

Ово откриће говори да су смели Викинзи доводили са собом у Нови свет и жене које су обављале кућне послове док су њихови мужеви покушавали — без успеха — да 500 година пре Колумба створе једно стално насеље.

ПОСТРОЈЕЊА ЗА ПРЕРАДУ УРАНИЈУМОВЕ РУДЕ У КАЛНИ

(Снимио: В. Латинкић)

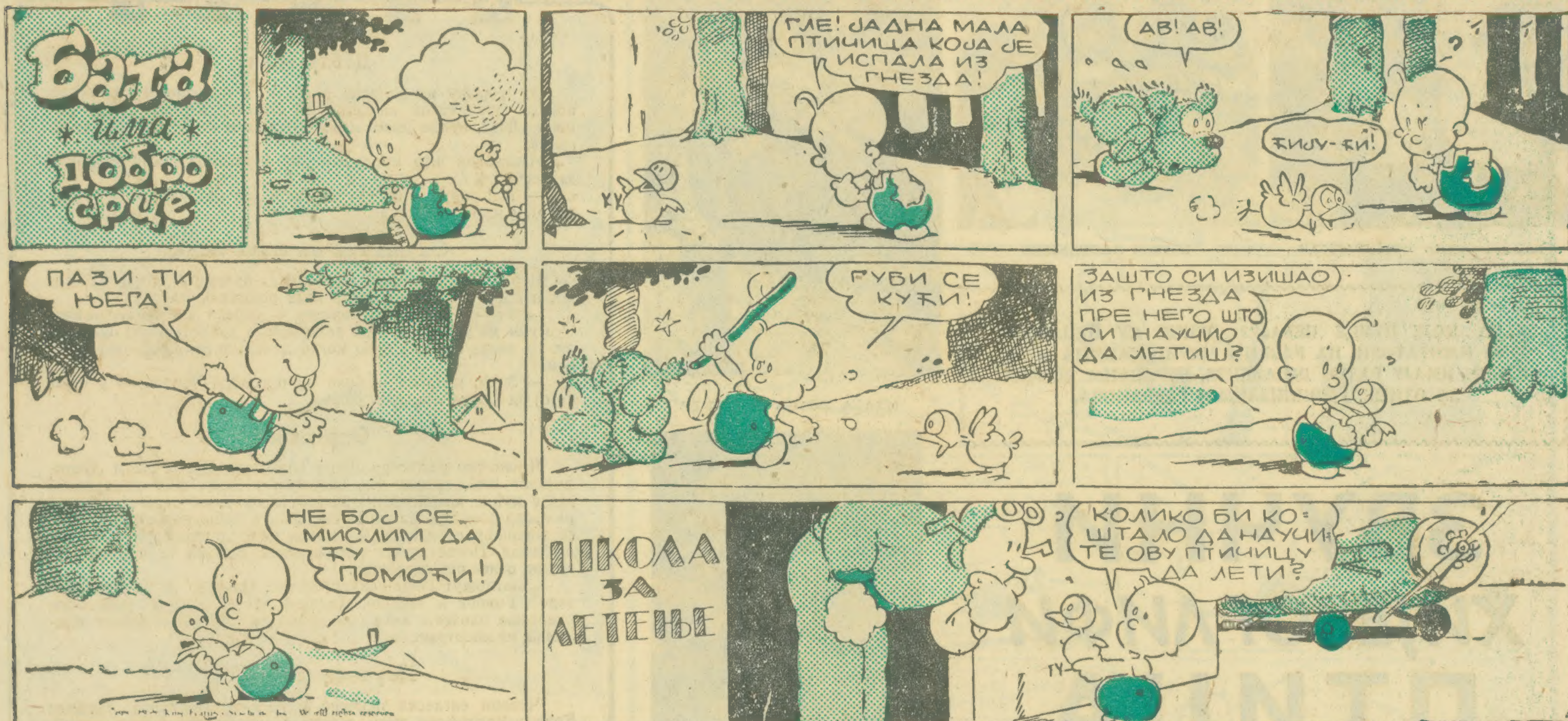
Делиблатска пешчара

У југоисточном делу Баната налази се чувена Делиблатска пешчара која се простире на површини од преко 400 хектара. Делиблатска пешчара је јединствена шумско-степска природна средина. Тло пешчаре је веома покретно, а клима је степска: топла лета, врело сунце и повремени пљускови, зиме суве, јаки ветрови и ниске температуре.

Биљни и животињски свет у Делиблатској пешчари је посебан, а понеки примерци су ретки и у Југославији и у Европи. Ту расте, поред осталих биљних реткости, степски божур и Панчићев пелен, затим велик број врста лековитог биља. Од животиња ту, поред осталих живе срне, дивље свиње, дивље мачке, јелени, лисице, орлови, соколи, разне птице певачице, затим гмизавци који су искључиво прилагођени за живот у песку, па разни инсекти, као што су пешчани мрављи лав, богомољка, котрљани и тако даље.

Овде смо само побројали неке, а има и других реткости у овом природном феномену који привлачи пажњу и наших и страних научника.

Потребно је напоменути да је Делиблатска пешчара привлачна и за туристе, нарочито у мају када процвета липа и када се одржава сабор пчелара.

ШКОЛСКИ РАСПУСТ

СМУЧАЊЕ

ПРИБЛИЖАВАЊЕ зимског распуста доноси и радости, а и бриге како га провести. Уколико сте љубитељ смучања или клизања, онда за вас нема много проблема, сем ако ове спортове не упражњавате први пут ове године.

Код нас постоји више спортских клубова, чији се чланови могу користити смучкама а и за само учење није потребно много новца, довољно је плаћати само редовно чланарину.

Уколико имате срећу да припадате таквом једном клубу или пак имате могућност да набавите смучке од старије браће, сестара, рођака, или пак да их купите дајемо вам неколико савета којих би требало да се придржавате.

Научити смучање је лакше, него што то на први поглед изгледа. Смучке су свакако безопасне, мада имају своју „ћуд". Због тога први контакт између почетника и њих има за неизбежну последицу: често падање. Али да би се научило добро да смуча мора се и привићи на чешће падање.

Да бисте научили да се правилно и добро смучате потребан вам је искусан тренер, јер смучање је много компликованије, него што изгледа, а осим тога учећи сами стичете лоше навике којих се касније тешко можете одвићи. А затим биће вам потребно и много више времена, јер ћете морати да откривате целу технику сами.

Друга важна ствар је научити возити смучке без страха. Смучке захтевају од вас гипкост и олабављене мишиће.

Шта је све потребно за смучање?

Смучке: како смо већ рекли можете их изнајмити од неког спортског клуба (наравно у коме сте члан) или их купити. И у једном и у другом случају треба да буду од дрвета (јасен). Пазите и на то да подлога и горњи део смучке буду обрубљени са сваке стране са две плоче које штите смучке и осигуравају добар положај на снегу.

Да бисте изабрали смучке према вашој висини најбоље је да користите овај начин: ваша висина плус 20 сантиметара. Уколико сте тежи од 50 килограма додајте по 5 сантиметара на сваких 10 килограма изнад. То можда изгледа компликовано, али ево једног примера:

Ако сте високи 1,55 м: 1,55+20= = 1,75 м.

Ако сте тешки 60 кг (50+10) +5 см = 1,80 м.

Метода још приближнија и једноставнија: ставите смучке право, дигните руку изнад главе, врх смучке треба да вам додирује длан.

Штапови: треба да буду за око 25 сантиметара нижи од вас.

Ципеле: потребне су специјалне за скијање, али у којима ћете моћи и да идете.

Чарапе: треба свакако да буду од вуне, никако од најлона и не треба их завртати преко ципела. Можда ће тако изгледати мање лепо, али бар снег неће продирати у ципелу.

Панталоне: најбоље је да их направите од оног материјала који не пропушта много снег.

Виндјака или дебео џемпер: могу да вам послуже и за клизање или чак и ходање по граду.

Поред тога потребне су вам још топле рукавице, капа и наочари за сунце, јер снег одбија сунчеве зраке великом јачином.

По завршеном смучању, одмах промените одећу и обућу, а смучке ставите да се суше, наравно не у близини пећи.

И на крају желимо вам да што лепше проведете распуст, ако не на планини онда тамо где ви сматрате да ће бити најбоље.

НАЈБОЉЕ ПЛАЋЕНИ БИЦИКЛИСТА

ТОМИ СИМПСОН, 26-годишњи Енглез из Јоркшира, је бициклистички шампион. Он је познатији у иностранству, него у Енглеској. То наводи на мисао да је он спортиста светске класе у спорту за који Енглези немају много наклоности. У Енглеској њему не досађују ни скупљачи аутограма, који дозлогрде и трећеразредним фудбалерима.

Симпсон вози свој „мерцедес" и од француске компаније „Пежо" прима годишње стални хонорар у износу од преко 10,000.000 динара. Њему толико нуде за учешће на разним тркама у Европи. Награде које обично добија на свакој трци дели својим људима који му помажу да стекне славу. Једном свом даваоцу темпа за само једну трку дао је 1,400.000 динара.

Иако млад, Симпсон је веома искусан борац и цењен међу врхунским бициклистима, као што је Француз Жак Анкетил, који је и сам за свега неколико „знојавих" сезона постао милионар. Симпсоново име се први пут појавило 1961. године у европским листовима. Тада је стигао пети у трци Париз—Ница, други у трци Ментон—Рим, први у класичној етапној трци у Фландрији. Године 1962. у трци Тур д'Франс, тринаестог дана, успео је да у најтежој етапи обуче жуту мајицу и на крају освоји шесто место — боље него иједан Енглез пре њега или досад.

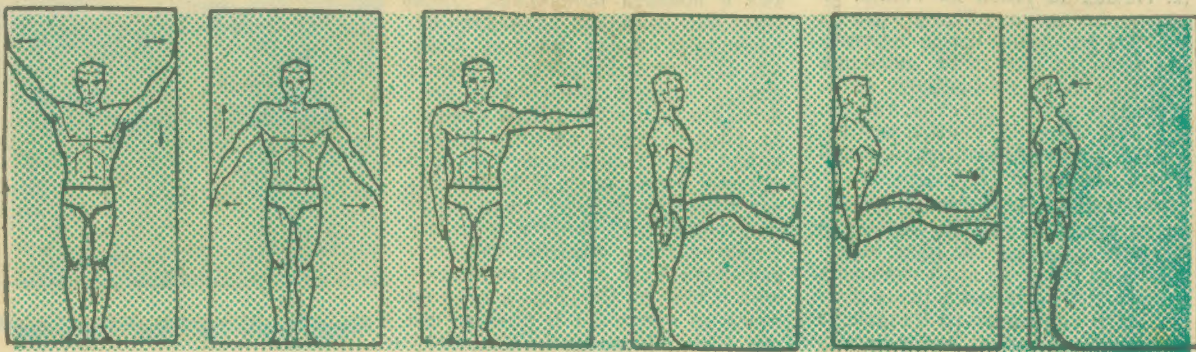
Симпсон радо узима учешћа у једнодневним тркама, јер ту је он прави шампион. „Лекип д'Фрас" један од најбољих француских спортских листова у свету, и свакако веома заинтересован бициклизмом, ставља Симпсона међу врхунске бициклисте. Само је Анкетил успео да победи Симпсона у општој супер-престиж класификацији.

Највећи Симпсонов тријумф је победа у трци Милано—Сан Ремо (288 км) у Италији, где је поставио рекордну брзину: 43 км на час. Међу 230 најбољих европских бициклиста Симпсон је био први. Овај успех га представља као могућег светског шампиона у бициклизму.

Гимнастика у месту

СВАКА од ових вежби коју вам предложимо не траје дуже од 2—3 секунде па се према томе, ако не радите редовно гимнастику, не можете изговарати недостатком времена.

- Станите у довратак. Свом снагом уприте о бочне даске врата трудећи се да подигнете своје тело.
- Променивши положај руку, учините то исто.
- Вежбу поновите и трећи пут, али само једном руком.
- Ова вежба је за мишиће ногу. Стојећи на једној нози, другом уприте у бочну даску довратка. После 2 до 3 секунда промените положај.
- Из читавог овог комплекса вежби, ова је најтежа. Опирући се обема ногама и леђима, покушајте да се одржите извесно време у ваздуху.
- И мишићи врата могу се развијати „експресном" гимнастиком. Положите под главу јастуче. Правац напора треба да буде као што је приказан на нашем последњем цртежу.

МЛАДЕ СОЈКЕ КРЕШТАЛИЦЕ

ПТИЋИ ЛАСТАВИЦЕ

МЛАДА ВРАНА У ГНЕЗДУ

КАДА КОЈЕ ПТИЦЕ ПЕВАЈУ? ПТИЦЕ СУ НЕНАДМАШНИ ИМИТАТОРИ. НА РАЗНИМ МЕРИДИЈАНИМА ИСТЕ ПТИЦЕ ИМАЈУ РАЗНЕ ДИЈАЛЕКТЕ. ВЕРОВАЊА ВЕЗАНА ЗА ПТИЦЕ. ЦИВИЛИЗАЦИЈА ГАВРАНОВА.

ЗВУЧНИ *ХИЈЕРОГЛИФИ* ПТИЦА

САСТАНАК ПРЕД СЕЉЕЊЕ

ЕЛЕКТРОНСКИ гавранови, галебови и неке друге птице су добро познати на многим аеродромима света. Пре него што ће атерирати неки млазњак, нервозни путници, који се у доколици шетају надомак писте, чују какофонију птичјих гласова ,необичан хор у коме се без плана разлеже грактање, цвркутање, шиштање. Реч је о гласноговорницима који емитују траке са птичјим гласовима.

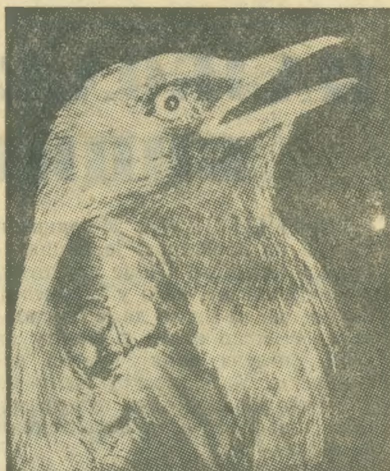
Показало се да је то најбољи начин да се писте ослободе непожељних птица које понекад проузрокују тешке авионске несреће. Привучене истородним гласовима чији смисао разумеју птице се сјате око микрофона и тако ослободе летне стазе. Слични уређаји се данас постављају у лукама, око постројења рибље индустрије и поља са културама које страдају од птичје прождрљивости.

Људи су одувек били омађијани птичјим гласовима. Птице играју велику улогу у композицијама Купрена, Рамоа и Хајдна. Бетовен је овековечио пој славуја у Пасторалној симфонији, у Шекспировим драмама оне носе „поруке богова“. У народу се проносе многе легенде и веровања у вези са птицама. Сматра се да три ука буљине доносе несрећу, да кукање кукавице означава неверност, крик свраке наговештава паре и богатство, а кукурикање петла у зору најављује брак пун неслоге и свађе. У Гијани се глас птице котинге, који јасно одзвања до удаљености од више километара и у интервалима од неколико минута, слуша са страхопоштовањем. У Индији се птице толико воле и поштују да је још у XIX веку за њих подигнута прва птичја болница. У Бразилу се пепељасти макухуан сматра за весника гостију, а у Мексику се један рођак нашег дрозда назива птицом са 400 језика која све разуме и све предвиђа.

Француски књижевник Диро де ла Мал, који је живео у прошлом веку, уживао је у песми птица. Он је свако вече легао између шест и седам сати, а устајао је у поноћ да би могао да слуша редослед којим се птице буде и њихове ране јутарње песме. Он је запазио да се зеба буди већ око један сат ноћу. Она је први весник новог дана. Затим се једна за другом разлежу песме црноглавке, препелице, славуја, коса, врапца и најзад сенице. По његовој оцени домаћи врабац је најлењији од свих птица.

Немачки орнитолог Бехштајн дуго година проучавао је пој славуја. Најзад је успео да утврди 27 кључних реченица које овај птичји виртуоз изговара. Он је мајсторски умео да одзвижди мелодије следећих славујских гласова: тиоу, тиоу, тиоу, тиоу, шпе, тиу, тикоуа, тио, тио, тио, тио, куутиу, куутиу, куутиу, куутиу, такуо, тскуо, тскуо тскуо, тси, тси...

Научници су исто тако приметили да птице у разним крајевима имају своје дијалекте мада се догађа и да птице из врло удаљених земаља могу разумети једна другу. Један орнитолог из Вандеје је приметио да провансалски косови

МЛАДИ ГАВРАН

имају друкчији нагласак од оних из Оверња. И говор гавранова се може препознати према крају из кога они потичу.

Амерички професор Фрингс и Француз Граме репродуковали су преко гласноговорника у Француској траке са гласовима америчких сврака, док су у САД разгласне станице шириле крике за помоћ француских гавранова. Занимљиво је да су у америчкој покрајини Мејну гласови француских птица остали сасвим незапажени у току лета, а у Пенсилванији у току зиме. Заузврат, пенсилванијске свраке се одзивају на песму француских сврака, па чак и препелица, чим почне лето.

Птице су најбољи имитатори међу животињама. Понекад то проузрокује низ невоља и несрећа па крилати глумци морају бити убијени. У железничкој станици и раскрсници железничких пруга у Каселу прошле године морао је бити убијен један кос који је тако верно подражавао сигнале маневарских возова да је претила опасност да проузрокује озбиљне саобраћајне несреће. У неком француском селу један његов сабрат, пре неколико година, проузроковао је праве политичке трзавице. Даровити имитатор је научио напамет појање литургије једног сеоског свештеника и по цео дан је извијао у разним крајевима села побожне црквене мелодије, што је необично развесељавало председника општине и антиклерикалце, а доводило до беса његовог главног месног супарника — свештеника. Најзад је свештеник намамио коса у цркву и убио га.

Члан француске Академије наука и познати природњак Леон Бине био је сведок необичног супарништва између два коса. Један кос је у свом пространом кавезу изводио читаве колоратурне бравуре. Да би му дани били веселији, неко се сетио да му у кавезу придружи младу женку. Све је у почетку било у реду. Међутим, после неколико недеља дошљакиња је научила све арије и мелодије староседеоца и непогрешиво их је звиждала. Тада се први кос растужио и ућутао. Више није хтео ни гласа да пусти. То је трајало све док једног јутра мачка није поједа женку која је неопрезно изашла из кавеза. Само десет минута касније први кос се распевао као никада раније у животу.

У осамнаестом веку се канаринац сматрао за најбољег певача. Луј XIV је имао једног канаринца који је умео да отпева десет разних арија флауте и један прелудијум. Птичари су за добре паре продавали дресиране канаринце који су умели да одзвижде бар шест разних мелодија. У архивама једног бележника нађен је уговор по коме је један птичар продао канаринца за баснословну цену од 200 екија. Он се обавезивао да ће његов питомац певати низ песмица и мелодија под условом да он сваких осам дана вежба са њим, јер је памћење птица краткотрајно.

У доба Револуције аристократског канаринца заменио је популарни чворак. Он је према Диро де ла Малу имао од свих птица највише смисла да отпева полетну Марсељезу.

Гавранови су се одувек сматрани за најинтелигентније птице. Неки посматрачи су били сведоци чудних скупова гавранова на којима се судило окривљеном саплеменику. Док чувари будно мотре на кривца који снуждено чучи у средини скупа, судије оштро гракћу на њега и најзад изричу пресуду. Кривац може бити протеран из јата или убијен на лицу места. Тибергер и Лоренг су забележили да гавранови пуштају крике одређеног значења, чим примете грабљивицу. Њихово грактање означава опасност, одређује правац одакле она долази и начин на који непријатељ припрема напад.

До сада су најмање проучавани гласови живине мада се они у највећем миру могу пратити. Истраживачи су открили седам „речи“ које кокошке упућују пилићима. Између осталог оне упозоравају на опасност и позивају на окупљање.

Х — У — М — О — Р

Добар знак

На изласку из дворане у којој се одржавало књижевно посело француском књижевнику Жозефу Кеселу, писцу романа „Лав“, приђе једна млада девојка и замоли за два аутограма.

Изненађен што му тражи два аутограма писац је упита за разлог.

— Ах! знате, у замену за ваша два потписа ја могу да добијем једног Азнавура.

Он зна где их може наћи

Чарли Чаплин сретне на Холивуд-булевару једног од својих непријатеља — власника низа робних кућа.

— Ах — рече трговац Чаплину — управо сам мислио на вас. Чуо сам да учествујете на вечерашњој добротворној представи. Не знате где бих брзо могао да нађем неколико јаја- мућкова?

— Знам, како не — брзо му одговори Чаплин — у било којој од ваших изврсних радњи.

Опрезност

Шпанском режисеру Луису Буњуелу, чији је филм „Виридијана“ 1961. године био награђен у Кану, због немарности једне кућне помоћнице, одлетео је омиљени папагај. Славни режисер веома је жалио за смешном и брбљивом птицом. Али, са жалошћу се мешала и бојазан због „репертоара“ његовог љубимца. После дужег размишљања Буњуел се одлучио да објави оглас ове садржине:

„Златножут Инка-какаду нестао. Одазива се на име „Пизаро“. Говори и звижди. Додајем да не делим политичка схватања папагаја кога сам добио на поклон од једног пријатеља из иностранства“.

Научник и фармер

Чувени енглески научник и носилац Нобелове награде Ернест Радерфорд свим силама се трудио да једног старог фармера, на чијем је имању проводио одмор, убеди да у обрађивању земље треба да прихвати нове методе које препоручује наука. Међутим, стари фармер је упорно остајао при ономе што је научио од свог деде и оца. Најзад је Радерфорд изгубио стрпљење и рекао:

— Ваљда ипак ја боље знам од вас, јер ја сам завршио два факултета.

— Тиме ме не можете убедити! — мирно му одговори фармер на кога Радерфордови факултети нису учинили никакав утисак. — Ја сам једном имао једно теле које је сисало две краве и уколико је више сисало утолико је постајало — веће теле.

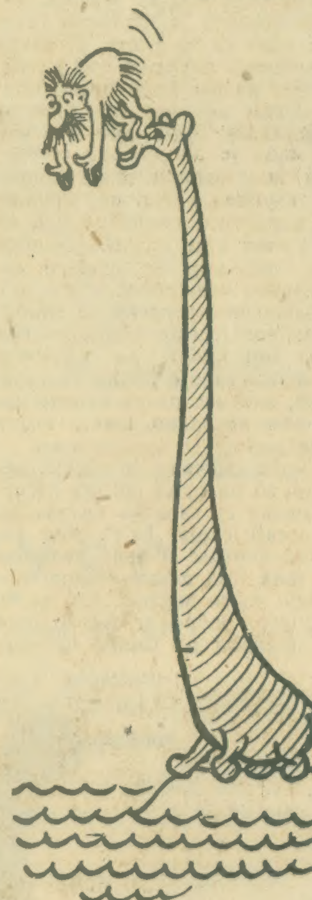
ВУК ДЛАКУ МЕЊА...

Куцнули се...

Испили...

Повечерали

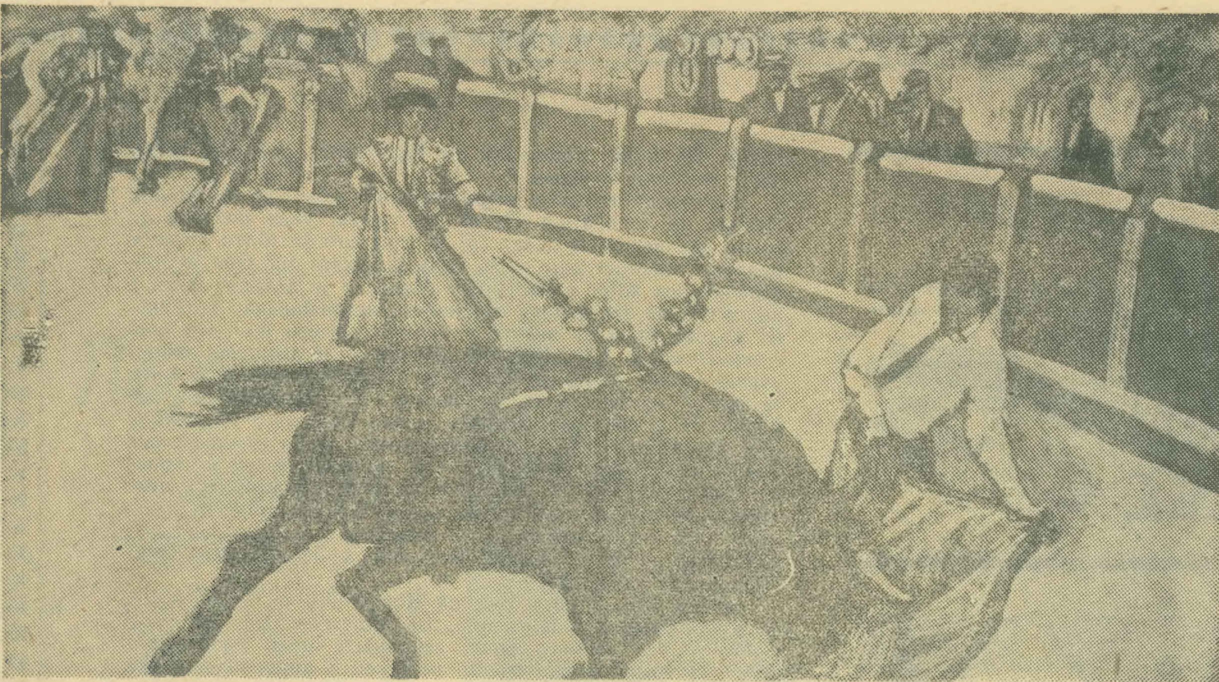
СКОК С ТОРЊА

ПРОИЗВОДЊА ДОБРОГ СИРА није лака ствар

Производња доброг сира није лака ствар, али и поред свега тога нека наша пољопривредна добра као што је „Беље“ истакла су се у том послу. На слици је једно одељење Творнице млечних производа „Беље“ у Белом Манастиру. При производњи сирева, на пример, врло важан моменат је да се у сир стави строго одређен проценат соли. Велики комади сира потапају се у нарочите базене пуне слане воде. Сав посао се обавља при одређеној температури.

МАДА СЕ ИМЕНА БЕЛМОНТЕА И ХОЗЕЛИТА КАО И ДРУГИХ ВЕЛИКИХ БОРАЦА СПОМИЊУ СА ДИВЉЕЊЕМ, ИПАК ИМА ЈЕДНО ИМЕ КОЈЕ СЕ СПОМИЊЕ СА СТРАХОПОШТОВАЊЕМ. ТО ЈЕ ИМЕ НАЈХРАБРИЈЕГ ТОРЕАДОРА — МАЕРЕ.

Најхрабрији ТОРЕАДОР

НА ПРЕДЊЕМ СЕДИШТУ један гледалац обучен у плаво одело постајао је све нестрпљивији, док је посматрао борбу у арени.

— Тако се не бори с биком, говорио је он гласно, обраћајући се својој дами.

Лице му је било орловско. Тај израз лица је добијао од орловског носа и орловских очију дубоко сакривених у очној дупљи. Разлог зашто сам није био у арени, јер је то био славни Маера, видео се у великом белом завоју који је покривао његову леву руку. Неколико дана раније рог једног бика пробио је шаку леве руке што би сваког другог човека привезало дуже времена за болнички кревет.

Али, Маера није био обичан човек. И поред очигледног бола који се одражавао на његовом лицу, а што се показивало честим притискивањем десне руке преко леве, он се нервозно вртео.

— Стани пред животињу, кукавицо. Буди мушкарац! — викао је.

— Али, то је врло незгодан бик, — говорила је његова дама.

— Он му даје повода за то, — одговорио је Маера. — Животиња одмах позна ко је кукавица и наваљује.

Кад је матадор који га је замењивао отишао до ограде да узме пешкир и убрише лице, Маера није могао више да издржи.

— Види кукавице како бежи пред биком! — рекао је бесно, а онда, ослањајући се здравом руком на ограду, прескочио је и нашао се у арени.

— То је Маера! То је Маера! — почела је да виче одушевљена публика, која је одмах познала свог љубимца, мада је био у цивилу.

Али публика је нагло занемела од запрепашћења. Бик који се налазио само двадесетак метара од Маере за тренутак га је радознало посматрао, а онда као да га је препознао и зажелео да му се освети што је побио толику његову браћу, јурнуо је на њега.

Маера је у почетку стајао у арени са левом руком у џепу док је десном руком поправљао машну. У устима је пркосно држао запаљену цигарету. Када је бик јурнуо на њега, он је само извадио своју рањену руку из џепа и стао пред бика као кип. Сви су веровали да му нема спаса, али он је хитро скинуо свој капут и када се бик нашао пред њим само неколико стопа, он је здравом руком потурио капут на који је бик налетео свом снагом.

Промашивши први пут човека бик се брзо окренуо и поново јурнуо на Маеру, Али, Маера је остао на истом месту као укопан. Здравом руком поново је потурио свој капут, тако да је разбеснели бик пројурио поред њега удаљен свега неколико сантиметара.

Пет пута је страшни бик налетао на голоруког човека који је као кип стајао на једном месту и пет пута је бик пролетео поред њега, промашивши својим страшним роговима за длаку. И не обраћајући више пажњу на бика, Маера је хладнокрвно, полако, отишао ка свом месту са цигаретом која је још стајала у његовим устима, док је публика урлала од заноса.

Може се расправљати да ли су Белмонте или Хозелито имали више стила или да ли су Аруза или Ордонез били спектакуларнији од Манолете. Али, сви који су гледали борбе са биковима сложиће се да је најхрабрији борац против бикова био Маера.

Анатомија храбрости је врло сложена ствар. Храброст се јавља у много разних облика. Ако је човек храбар за једну ствар то не значи да је он храбар и за неку другу. Код Маере храброст се манифестовала просто на тај начин што у њему уопште није било страха. Хемингвеј, који је познавао све познатије борце против бикова, највише се дивио Маери.

— Он је савршено познавао бикове, — писао је Хемингвеј. — И све што је чинио, чинио је са потпуним разумевањем, свесно. Сем тога био је врло горд; то је био најопаснији човек кога сам познавао.

Рођен је 1896. године у Тријани, „колевци борбе са биковима“. У младости је сањао да буде матадор као и већина шпанске омладине. То је био (а и сада је) једини начин да сиромашни дечаци постану богати и славни. Потајно, увече, он би са својим пријатељом Белмонтом украо неки чамац и прелазио преко реке Гвадалкивир да би на великом ранчу могли да се боре с биковима. Стражари би пуцали на дечаке, чим би их видели да се шуњају око бикова.

Али, како сиромашан дечак може да упозна бика, ако не посматра добро све његове навике, нарочито када је бик разјарен. Они који су имали новца могли су да иду у специјалне школе где су учили о борби с биковима.

Белмонте, који је био старији четири године од Маере, брзо се афирмисао као одличан борац. Тај, као чигра окретан човек био је један од највећих генија свих времена у арени. Нико ни о чему другом није говорио до о њему и његовом највећем ривалу тог доба Хозелиту. Хозелито — високи танки Циганчић — био је највећи борац, посматрано са научне стране.

Маера није имао тако брз успон као Белмонте. Он је радио као бандерилерос код Белмонтеа пуне четири године. После тога почео је и сам да се бори. Али, на његову каријеру највише је утицала трагична смрт његовог идола Хозелита, кога је један бик убио 1920. године. Смрт Хозелита трагично је утицала и на његовог највећег ривала Белмонтеа, тако да се и овај велики борац повукао из арене. То је био тренутак да се појави ново име и то је био Маера.

Када је Маера имао посла са неким незгодним биком, он није стајао на месту и чекао напад животиње, већ је сам ишао на бика каткада стојећи, а каткада на коленима да покаже свој презир према њему. То није била никаква театрална поза, већ се он заиста није плашио никаквог бика на свету. Народ је говорио: „Он једе живе бикове“.

После две тешке повреде он је био још храбрији, а његов стил све бољи. Да је мало дуже живео, он би несумњиво био највећи борац свих времена поред тога што је био и најхрабрији. Године 1923. Маера је имао 64 кориде у току једне сезоне, више него иједан борац до тада. Свака од тих борби била је врхунац храбрости од чега се гледаоцима кожа јежила и свака борба била је рекорд и у новчаном погледу.

Један од многих посетилаца и обожавалаца Маере рекао је:

— Када је тај човек био у арени и изводио своје смртоносне бравуре, ја нисам смео да гледам, већ сам стављао руку на очи.

Други су говорили да је Маера због тога храбар, јер је био туберкулозан и знао је да му је скоро крај, па боље да умре храбро у арени, него у кревету.

Врхунац Маериног достигнућа био је 1924. године, шест месеци пре смрти. Те године у Мадриду је била приређена једна корида за „златно ухо“. Маера је имао да се бори против Лаланда, Вилата, и Ел Алгабена, тада највећих бораца на свету. Тог дана је Маера превазишао и самога себе. У петој борби он је користио само леву руку, мада је имао против себе једног страшног бика. Добио је „златно ухо“ једногласном оценом судија и одушевљеним одобравањем гледалаца.

Мада је туберкулоза све више уништавала његово тело, Маера је живео неуредно, без одмора. Као да је хтео да надокнади дужину живота неспавањем и забавама, а изнад свега борбама у арени. У последње време једва је стајао на ногама, али гледаоци то нису могли да примете. Умро је скоро на ногама, у децембру 1924. године, од запаљења плућа, која је туберкулоза „скоро појела“.

Тако је завршио један матадор о коме је Хемингвеј писао као о најхрабријем борцу на свету и који је пркосио стотинама пута смрти у арени да би подлегао подмуклој болести.

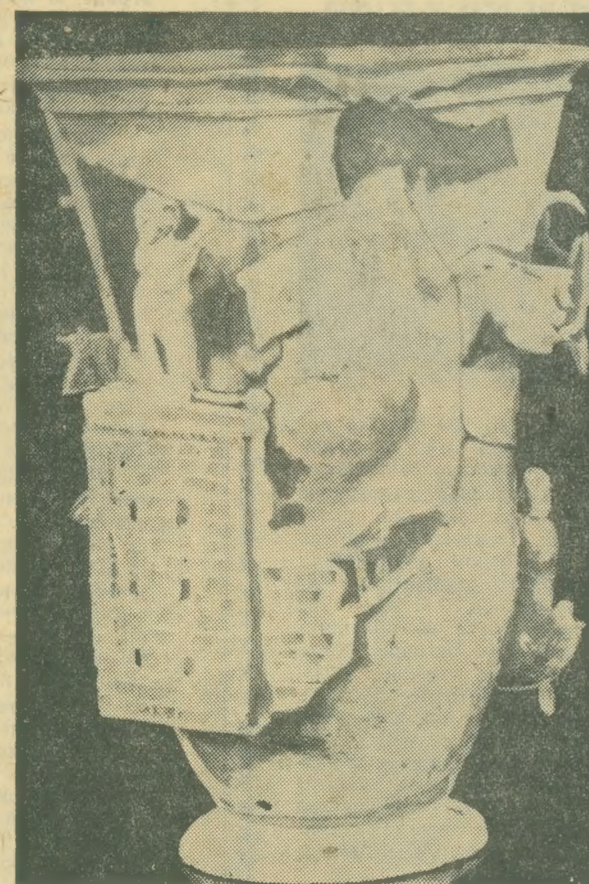
САН У АЛКОХОЛУ

У Холандији је пронађен нов начин за конзервисање живих морских риба: бацају их у ведра напуњена алкохолом. Рибе у истом тренутку заспе. Да би једна таква риба оживела, довољно је преместити је у морску воду.

МОРСКИ КОЊ

Морски коњ или морж (Rosmarus rosmarus или Odobenus rosmarus или Trichechus rosmarus) храни се шкољкама, раковима и њима сличним животињама. Он живи у већим скупинама уз обале Северног леденог мора, где је највише распрострањен. Кожа му је дебела, жућкастосмеђа и скоро гола. Глава је округла и у сразмери са осталим телом готово мала. Прса су му јако развијена. Његови очњаци могу бити дугачки скоро пола метра, веома су јаки, а служе му као добро оружје и оруђе. Из главе штрче надоле. Помоћу ових очњака он се пење на санте леда, копа ракове и мекушце и буши дно чамца, ако наиђе и ако му се то прохте. Глас му је сличан рзању коња, а понекад и рикању вола. Он може да достигне тежину од 1.500 килограма, а дужину и преко седам метара. Људи га лове због очњака, али и због масти.

РЕТКА ВРЕДНОСТ

„Ваза са Фароса“, на којој се види александријска кула, пронађена је 1937. у Бергаму. Ова јединствена ваза потиче из I века наше ере. Налази се у Народном музеју у Кабулу у Авганистану.

ЕЛЕКТРОНСКИ ВОЋАР

На једној изложби одржаној недавно у Базелу, у Швајцарској, био је приказан робот који поткресује гране на воћкама и другом дрвећу. Апарат се причвршћује уз стабло при самом дну. Притисне се дугме и — електронски воћар лагано се пење уз стабло крешући са стране гране и гранчице. Када изврши задатак и стигне до унапред одређене висине, машина се сама спусти низ стабло.

Кошнице од пластмасе

У неким земљама, као у Источној Немачкој, дрво је дефицитни материјал. Још 1959. године почеле су се кошнице у тим земљама да израђују од пластичне масе — полистирола. Пчелиња друштва су добро презимљавала у оваквим кошницама и у пролеће су се добро развијала, али примећено је да пчеле на неким местима нагризају овај материјал.

Данас се кошнице израђују од полистирола у комбинацији са дрветом: сандук се прави од липових дашчица дебљине 8 см, па се споља лепи плочицама полистирола дебљине 25 мм. Као лепак користи се поливинил-ацетат. Кошнице се споља обоје.

А МИШ?

Да би усмртио једног миша који му је оштетио тепих у аутомобилу, Италијан Умберто Монтанари из Болоње ставио је у чинију с водом комад карбида и све то затворио у кола. Наиме, он се надао да ће гас што се развија при додиру карбида с водом усмртити миша који је дотле лукаво измицао свим постављеним замкама. Да ли се тако и догодило — остаће заувек тајна. Јер, гас је експлодирао, готово сасвим уништио аутомобил и оштетио гаражу. Поред тога, од експлозије су на суседним зградама попуцала многа окна. Миш, међутим, није био пронађен — ни жив, а ни мртав.

Кармин у јеловнику

По поруџбини једне фабрике хемијских и козметичких производа, двојица немачких хемичара из Франкфурта дуго су испитивали како кармин за усне утиче на здравље жена, јер га оне стално, с храном, уносе у организам. Хемичари су дошли до занимљивих података. Жена која се редовно шминка „поједе" сваког дана око 8 милиграма кармина. Та количина овог средства за улепшавање, утврдили су хемичари, потпуно је безопасна по здравље жена.

СВЕ ВЕЋА ПОТРОШЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ НА СЕЛУ У БЕЛГИЈИ

Белгија има око 200 хиљада пољопривредника, од којих се једна петина само делимично бави пољопривредом. Потрошња електричне енергије на белгијском селу расте из дана у дан. Електричне енергије, просечно, у сеоском домаћинству утроши се око 160 киловата по једном хектару поседа.

Узимајући податке из пољопривредне области — источне Фландрије, просечно се годишње утроши у Белгији за потребе пољопривредне производње: за механичку мужу крава око 30 милиона киловат-часова, за топле леје за производњу расада и поврћа 54, за одгајивање пилића 72, за хидрофоре за добијање пијаће воде 20, за грејање воде 36, за фрижидере 140 милиона киловат-часова.

Предвиђа се даље повећање утрошка електричне енергије на белгијском селу и то за загревање земљишта, топле леје, грејање подова у стајама, сушење сена, вентилацију стаја, хлађење млека, конзервирање жита, проветравање утрапљених пољопривредних производа итд.

ПАНЧИЋЕВИ ИЗЛЕТИ

„ГАУДЕАМУС игитур..." стара је ђачка песма, која је весело одјекивала вековима где је год било „учеће се омладине". „Веселимо се што смо млади и нека живе сви они који нам помажу да кроз знање нашу младост учине лепшом и бољом..." То је, у ствари, смисао ове прастаре ђачке и студентске химне.

Године 1846. дошао је у Београд млади приморац, доктор медицинских наука, Јосиф Панчић. Да пође у Србију, наговорио га је Вук Караџић и Панчић је прихватио Вуков савет, иако ништа одређено није знао шта би требало да ради у својој новој постојбини. Био је доктор медицине, али изнад свега страстан ботаничар, који је своје знање стицао на бујним ливадама, по шумским пропланцима, по нашим брдима и планинама, на неиспитаним земљиштима где је расло познато и непознато биље, и тамо где је ретко крочила људска нога осим, можда, хајдучка.

У Београду се млади доктор, иако без сталног запослења, убрзо снашао. Приморац из села Угрина, с оне голе и обешумљене стране Велебита, он је ту нашу горостасну планину готово сву прокрстарио. Из љубави према биљкама постао је планинар, одушевљени и страсни љубитељ природе.

„Гаудеамус игитур" — та се песма певала у једној београдској гимназији и у лицеју, али никада ван школске зграде. А када је доктор Панчић дошао у Београд, он је око себе окупио друштво које се „његовом смелошћу упутило чак на Авалу", а та се старим Београђанима чинила тако удаљеном да се још и двадесетак година касније говорило: „Какав је то ужасни штрапац ићи до Топчидера, а на Авалу — бокбудиснама!"

Панчић је у Београду 1846. провео само неколико месеци, а већ је успео да прикупи друштво које је из „вароши у шанцу" пешке приређивало излете на Авалу, с чијег је врха, с рушевина Порчиног града, одјекивала песма „Гаудеамус игитур" — пуна радости и весеља, и посебног уживања у дивној београдској околини. Као научник-ботаничар Панчић је имао посебан интерес да приређује излете, јер је уз пут скупљао у свој хербаријум ретко биље, а у веселом друштву „заслађивао своју науку". Био је и добар певач. Нарочито је волео песму „Дуни вјетре са Леванта", коју је донео из свог приморског завичаја и пресадио у своју нову домовину. Та се песма радо певала у Београду у оно време када је наш главни град имао једва петнаест хиљада становника, а од тог броја неколико хиљада Турака.

Панчић је започео свој живот српског научника у Београду, са излетима на Авалу и проучавањем флоре београдске околине. На тим излетима, у веселом друштву, певала се стара ђачка химна. Готово тридесет година касније, када је Панчић био уважени научник, професор Велике школе, познат и далеко ван мале Кнежевине Србије као ботаничар и проналазач чудесног и изузетног биља које расте на њеној земљи — поводом једне његове личне прославе, ђаци Велике школе, уз бакљаду, запевали су пред његовом кућом „Гаудеамус игитур..."

Био је то свечани студентски поход у част свом уваженом професору — „Чичи" како су студенти звали Панчића. Држали су говоре. Пред Панчићевом кућом светлело је неколико стотина бакљи. Узбуђени научник одговорио је својим ђацима: „Десет живота човечјих да живим не бих могао потпуно одредити ону биљчицу која се зове ботаника..." Па је потом дрхтавим гласом запевао своју омиљену песму радости коју је једнодушно и бурно прихватио скуп испред његове куће.

Свакако да је необично наглашавати већ неколико пута ту студентску химну, чији стихови уз име овог нашег великог ботаничара и не би требало нешто изузетно да значе. Па ипак, помињани уз Панчићево име они имају своје посебно значење.

На својим великим истраживачким излетима по Србији Панчић је, у пратњи својих студената, увек полазио уз звуке ове песме. И давао јој је свој смисао: бити млад је радосно; младост даје снагу свим подухватима. Она је подстрекач без којег се не може. Младост је ведрина духа и подстицај за све напоре. Панчићеви истраживачки ботанички радови били су весели и радосни излети по свим пределима Србије. Са својим студентима он је откривао лепоте „вечне књиге" природе и биљног богатства Србије. С њима се пењао на Копаоник, не једном. „С ученицима Велике школе он је обишао у Србији толике планине и уз њихову помоћ открио толико значајних ствари да би сваки од тих наших студената заслужио своје почасно место у нашој ботаничарској науци". И Панчићев миљеник, велики и прекрасни Копаоник, који је са својим ђацима обишао неколико пута — послужио му је песнички и родољубиво као подстицај да њиме загреје омладину љубављу према природи и научном раду.

„Чули сте... чега има на Копаонику и около њега, тога или томе подобнога има, где више где мање, по целој Србији, руда свакога рода, лековитих вода, пространих шума, плодних поља, угодно положених винограда, и све то чека да се свестрано проучи и да се сазна шта где треба да се уради, да нам се добра и уживања намноже. А на кога чека све то него на вас, млада браћо, који сте се наукама посветили. Прионите оној живости која је вашој срећној доби урођена, да време, које вам је измерено, што боље употребите! Учите све што вам прилике доносе, а најбоље проучавајте своју лепу постојбину. Не велим да то чините у овом правцу или оном, по овој или оној струци; сваки може изабрати себи што је њему драго, што његовој спреми, његовом стању и његовим наклоностима одговара..."

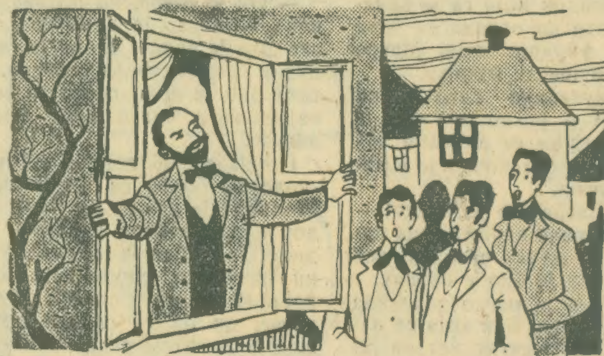
То су одломци из једног говора који је Јосиф Панчић као професор Велике школе 1869. године одржао студентској омладини.

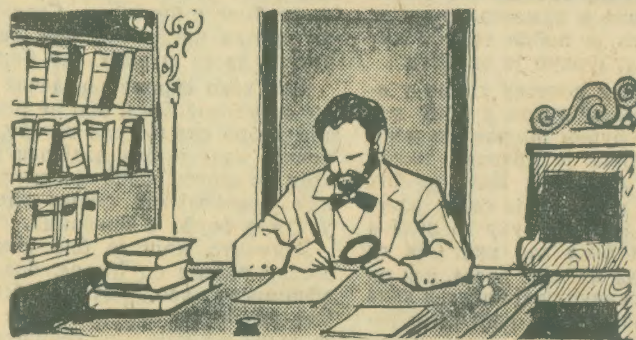
У светској ботаници чувена је Панчићева оморика. Он је за њом трагао по шумама Србије пуних двадесет пет година. И опет уз помоћ својих студената на једном дугом излету, који би се данас могао назвати „научном екскурзијом" — пронађена је и утврђена та чувена оморика, прекрасан и диван украс наших старих шума, једина и јединствена у свету.

„Године 1875. пођем са четири ученика... и по дугом лутању по Златибору и по Тари... нађем се у Заовинама... пред омањом групом непознатих ми четинара... Запитам сељаке, који су ме у том путу пратили, да ли то неће да буде тражена оморика, а то ми један од њих потврди с примедбом да је он с тог дрвећа скинуо гране што су пре неколико година у Београд послате, али да је заборавио место где их је убрао. Први преглед оморике и њеног ситног рода утврди ме у мојој првој мисли да то није ни јела ни смрча већ да је то за нашу флору нова фела дрвећа..."

И тада, професор и студенти запеваше од радости „Гаудеамус игитур", јер их је само снага младости и поред свих тегоба путовања, довела до жуђеног циља. Веселимо се што смо млади и што радост младости уносимо у сваки свој рад — ускликнуо је пресрећни професор Панчић, јер је коначно открио и утврдио своју оморику која расте само на нашој земљи.

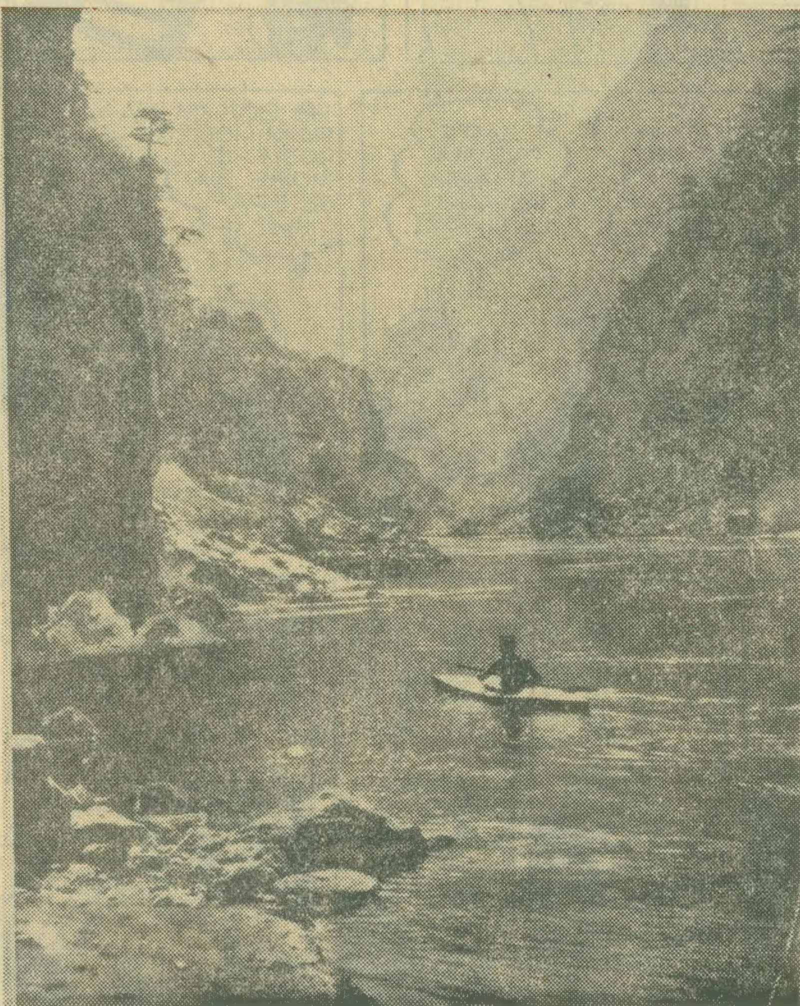
Године 1880. Панчић је прикупио обилан материјал од оморике и разаслао га ботаничарима у Европи не би ли се њен систематски положај боље одредио. Оморика је примљена као нова врста и „најзад је признаше и Енглези и врло је симпатично поздравише као значајну новост која се јавља свету под лепим обележјем своје рођене земље..."

ЗАБАВНИКОВ МАГАЗИН

Пејзажи Дрине

У нашој земљи има много река које због своје бујности и других лепота око њих привлаче многе домаће и стране туристе. Али, ниједна река нема „распевану и бесну природу" као Дрина. Као зелена неман она јури кроз кречњачке клисуре, које су негде високе и до хиљаду метара. Негде је тиха, негде је усковитлана, негде је плитка, а негде је дубока. Она постаје од две реке: Пиве и Таре.

Тешко би се нашао човек који би могао избројати све лепоте у њеном току дугом 333 километра. Тешко би се нашао човек који воли природу, а који би могао лако да одвоји поглед од природних лепота у њеном сливу чија површина износи 19.677 квадратних километара. На њој је јако развијено сплаварење које се користи не само у туристичке сврхе, него и у привредне.

Дрина је веома брза и плаха река, има велике падове и огромну хидроенергију, која са њеним притокама износи преко 2 милиона киловат-часова. Код Зворника на Дрини подигнута је велика хидроцентрала.

Уређује Паја Патак

Ква Ква!

Испит

Гаја, Паја и Влаја треба да полажу пријемни испит за гимназију. На сам дан испита, када је већ требало да пођу, запита их Паја:

— Јесте ли спремни?

— Да, чак и на најгоре — одговорише у хору сестрићи.

Објашњење

— Ујка Пајо — пита Гаја — шта је то опера?

— Опера? — мало збуњено ће Паја. — То ти је кад један човек другог убије бодежом а овај, уместо да падне на земљу, пева из свег гласа.

Разочарање

Мали Мића први пут је био у школи.

— И чему су те научили? — пита га по повратку ујка Мики.

— Ничему! — дубоко уздахну ђак-првак. — Само су нам наредили да и сутра опет дођемо.

Није плашљив

Свиђа ми се овај коњ — каже купац Шиљи који продаје коња — само стрепим да није плашљив.

— Уопште није плашљив. Он увек спава у потпуно мрачној коњушници и никад се још није уплашио — одговори Шиља.

Хвалисање

— Мој отац увек једе само говедину — хвали се један дечак пред Влајом — и јак је као бик.

— Чудно! А наш ујка Паја једе само рибу и досад још није научио да добро плива — одговори Влаја.

Истовремено

Затекао Паја Белку и Пату како везу и задовољан каже:

— Боље је када се виде жене како везу иглом него језиком.

— Али, ми веземо истовремено.

Злоба

— Увек ме прође глава кад дође доктор! — хвали се Белка.

— Али онда сигурно њега заболи глава — рече заједљиво Пата.

Није му јасно

Шиља седи за столом у кафани и зове поново келнера:

— Да ли је ово вино што сте ми донели — вода, или је ова вода — вино?

Једино тако

— И ти се збиља усуђујеш да се супротстављаш Пати? — чуди се Шиља.

— Наравно, шта ти о мени мислиш?! Само, онда говорим грчки.

ПАЈА ПАТАК

by WALT DISNEY

ДОЋИ ЋУ, ПАТО, АКО БУДЕМ МОГАО ДА НАЂЕМ ДАДИЉУ ЗА ЧУВАЊЕ ДЕЦЕ!

УЈКА ПАЈО, МОРАШ ЛИ БАШ ДА УПОТРЕБЉАВАШ ТАКО ПОНИЖАВАЈУЋИ ИЗРАЗ?

А ШТА БИ МИ ТИ ПРЕДЛОЖИО?

ШТА ВЕЛИШ ЗА ИЗРАЗ „ДРУЖБЕНИЦА МЛАДИХ ГРАЂАНА"?

ВАЖИ!

ЈА САМ ДАДИЉА...!

ПСТ! АКО ВАМ НЕ СМЕТА, УПОТРЕБЉАВАЈТЕ ИЗРАЗ „ДРУЖБЕНИЦА МЛАДИХ ГРАЂАНА"?

ЗОВИТЕ МЕ КАКО ХОЋЕТЕ, САМО МИ ДОБРО ПЛАТИТЕ...

ЧЕКАЈТЕ... ПРЕ НЕГО ШТО КАЖЕТЕ ЦЕНУ ЖЕЛЕО БИХ ДА ВАМ ПОКАЖЕМ КУЋУ!

НАСЛОЊАЧА ОД ПЕНАСТЕ ГУМЕ СА УГРАЂЕНИМ ВИБРАТОРОМ И АУТОМАТСКИМ МЕЊАЊЕМ НАГИБА!

ТЕЛЕВИЗОР ЗА ЕМИСИЈЕ У БОЈИ, ВЕЛИКИ ЕКРАН И СТЕРЕОФОНСКИ ЗВУК!

ДИВНО, САМО...

НЕ БРЗАЈТЕ СА ОДГОВОРОМ ... ДА ВАМ ЈОШ ПОКАЖЕМ...

МЛЕКО

БУТЕР

ПА?

ЦЕНА ЈЕ ИПАК 750 ДИНАРА НА ЧАС!

НА ДИЈЕТИ САМ, А И ЗАБОРАВИЛА САМ СВОЈЕ НАОЧАРИ!

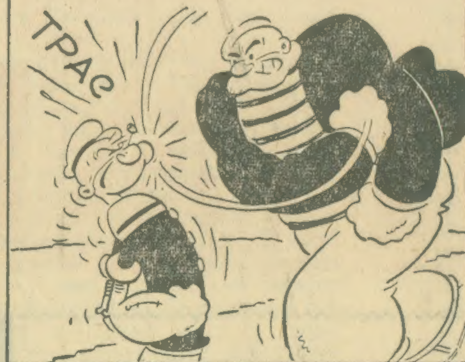
ПОПАЈ

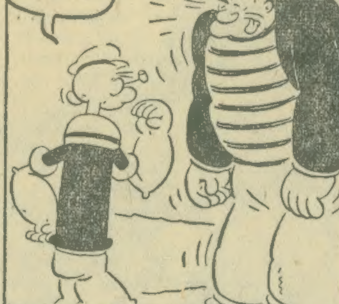

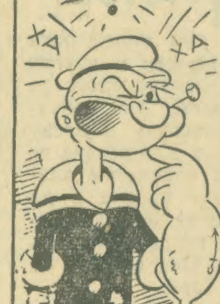

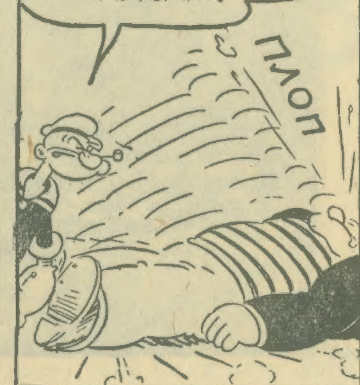

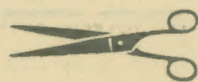

ДА СЕ МАЛО ЗАБАВИМО

Научите тајну азбуку

Ко од нас није пожелео да напише неко писмо другу или другарици а да остали не могу да га прочитају. Због тога вам предлажемо да прихватите ову нашу шифру коју можете лако научити и задржати само за себе кад пишете дневник, или је пак, покажите и друговима или другарицама с којима се дописујете.

Видите: свака црта испод, изнад и кроз вертикалну линију је у ствари једно слово. Да бисте лакше разумели написали смо вам помоћу шифре име нашег листа: Политикин забавник.

Можда ће вас интересовати одакле смо добили идеју за ово писмо: једноставно сетили смо се азбуке Огам или Огхам којом су се у 4. и 5. веку служили у Ирској, као и Велсу и Шкотској.

Б Л Ф С Ђ · Х Д Т Ц Џ · М Г Њ З Р

А О У Е И · В Ј К П Ш · Ж Љ Н Ћ Ч

П О Л И Т И К И Н З А Б А В Н И К

ПРВИ КОРАЦИ ЕЛЕКТРОНСКЕ ИНДУСТРИЈЕ

Ове године навршиће се 60 година од једног проналаска који је означио почетак електронске индустрије. Тај проналазак припада Амброзу Флемингу (1849—1945), а данас је познат као Флемингова осцилациона лампа, претеча данашњег великог броја специјализованих лампи.

Данас транзистор са великом брзином замењује овај рани проналазак, али научници сматрају да ће проћи још доста година, пре него што ће високоенергетске лампе, које се користе истим основним принципом катодне емисије, као Флемингова лампа (1904), бити потпуно замењене полупроводницима.

У доба свог открића Флеминг је био професор машинске електротехнике на универзитетском колеџу у Лондону и научни саветник фирме Маркони. Он је, у ствари, био тесно повезан са Маркони-јем и играо водећу улогу при изради нацрта снажне емисионе опреме у једном месту југозападне Енглеске, где је Маркони постигао своју прву успешну емисију преко Атлантика 1901. године.

У трагању за бољом методом откривања електромагнетских или бежичних таласа, сећајући се резултата свог ранијег истраживања, које се односило на проналазак електричне струје кроз разређени гас, Флеминг је вршио читав низ експеримената, користећи се неким од својих првобитних апарата. Тај нови рад довео је до открића Флемингове осцилационе лампе, прве термичке лампе у свету. Фирма Маркони ускоро је почела масовну производњу ове лампе.

За разлику од многих других проналазача Флеминг је доживео да види како је његов рад створио читаву револуцију у електронској индустрији. Он је умро 1945. године, у 95. години живота, а тада је индустрија широм света употребљавала термичку лампу која се развила из његовог проналаска.

НАПРАВИ САМ

ТРКА МАЛИХ »моторних« чамаца

На слици су три мала чамца, повезана међусобно помоћу гвоздене жице савијене два пута, који се могу „тркати" у кади или већем лавору с водом.

„Мотор" који их покреће начињен је такође од гвоздене жице у облику правоугаоника, забодене у задњи део средњег чамца — број 3, а провучене кроз предњи. Поред елисе, — начињене од запушача од плуте у чије су зарезе уметнуте лоптице од танких алуминијумских листића (исечене од неке тубе од лекова), ова жица ће се увити око осе да би је држала. Између елисе и спиралне жице-држача налазе се две перлице да би олакшале одвијање уврнутогластиша закаченог једним крајем за кукицу, а другим за гвоздену жицу-правоугаоник.

Чамци су начињени од већих запушача од плуте, пресечених уздуж и издубљених до пола. Предњи део сваког чамца покривен је парчетом пластичне материје на којој су написани бројеви чамаца: 5, 3, 7.

Волани на чамцима су „рајснадле".

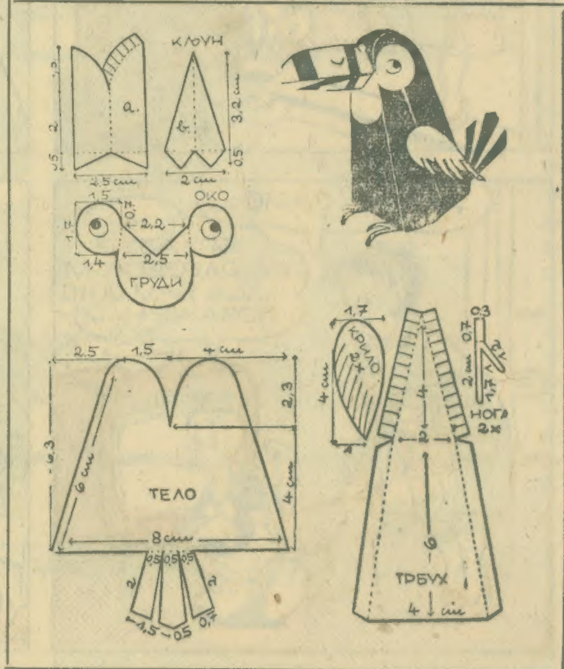
Да бисте мотор лакше навили забодите у елису једно зрно шибице, као што на нашој слици показује стрелица.

ВЕСЕЛИ ТУКАН

Знате ли како се зове ова необична и помало смешна птица? У његовој постојбини зову га „биберождер", а у Бремовој књизи „Живот животиња" наћи ћете његово познатије име: тукан.

Тукан је и поред својих смешних пропорција допадљив јер има црвен кључ са црним пругама, црно перје и жуте „груди".

Ево како ћемо га направити. Најпре ћемо од сјајног папира различитих боја изрезати делове, и то тачно према датим мерама. Затим ћемо трбух-спојницу залепити између тела и главе, а преко тога налепићемо груди са очима. Даље нам неће бити тешко да претходно склопљен кључ поставимо на право место, јер за оријентацију имамо светле груди. На крају долазе крила и канџе.

ПЕЋИНСКА ЦРКВА У ИДАР-ОБЕРШТАЈНУ (НЕМАЧКА)

САГРАЂЕНА ЈЕ ЈОШ ПРЕ 600 ГОДИНА У ПРИРОДНОЈ ПЕЋИНИ У ЈЕДНОЈ СТЕНИ ИЗНАД ГРАДА

РАТ ЗБОГ ПОКЛОПЦА

ЕМИР АЛИ ИБН АЛ ХАЈ ВЛАДАР БОРНУА, У АФРИЦИ, СА 1.000 КОЊАНИКА НАПАО ЈЕ СУСЕДНО ПЛЕМЕ АХИР ДА БИ ПОВРАТИО **СЛАМНИ ПОКЛОПАЦ ЗА ТИКВУ КОЈИ ЈЕ ОД ЈЕДНЕ ЖЕНЕ ИЗ ЊЕГОВОГ ПЛЕМЕНА УКРАО ЈЕДАН АХИРСКИ РАТНИК**

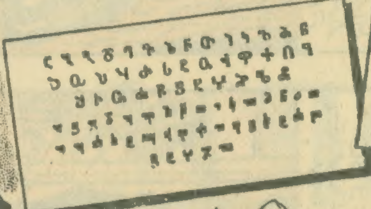
ЕМИР СЕ ДОМОГАО УКРАДЕНОГ ПОКЛОПЦА, АЛИ ЈЕ ЗБОГ ЊЕГА ИЗГУБИО 70 РАТНИКА

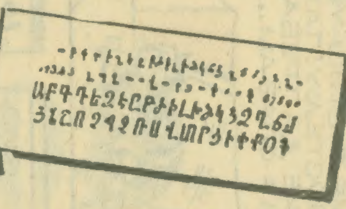
МЕШРОБ МЕШДОТС

(361 - 441)

САСТАВИО ЈЕ ДВЕ АЗБУКЕ - ЈЕРМЕНСКУ И ЂУРЂИЈАНСКУ - КОЈЕ СУ У УПОТРЕБИ ВИШЕ ОД 1.500 ГОДИНА

СТАКЛЕНИ ЦИЛИНДАР СА ЛАМПЕ

КОЈИ ЈЕ, ЗА ВРЕМЕ РИБОЛОВА, ИЗГУБИО ПАТ ЛЕНЕХЕН ИЗ МОНТИЧЕЛА, У АМЕРИЦИ, НАШАО ЈЕ ОН САМ ПОСЛЕ 5 ГОДИНА **КАДА ЈЕ УЛОВИО ЈЕДНОГ ГРГЕЧА КОЈИ ГА ЈЕ „НОСИО" НА СЕБИ КАО КАКАВ ОМОТАЧ !**

ОКРУГЛЕ ЦИГЛЕ

УПОТРЕБЉАВАЛИ СУ СТАРЕ ИНКЕ У ПЕРУУ ЗА **ПОДИЗАЊЕ СВОЈИХ СВЕТИХ ГРАЂЕВИНА**

Олеандар

СА ЦВЕТОВИМА У **20** РАЗЛИЧИТИХ БОЈА ОДГАЈИО ЈЕ НИКОЛА СИДЕРАКИС ИЗ ВИТИЈЕРА (КАЛИФОРНИЈА)

ПРЕМА РОМАНУ В. ИГОА — ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ

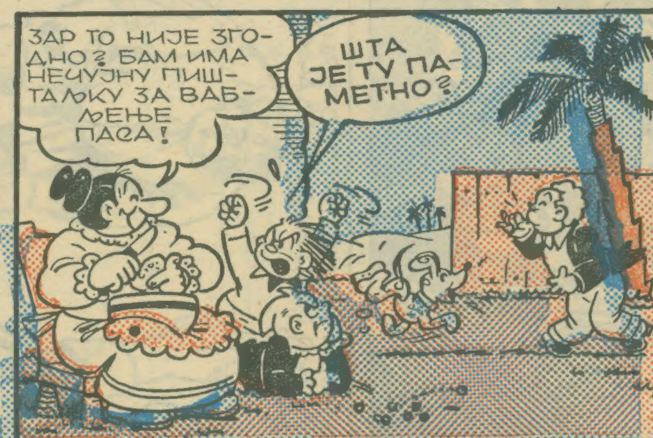
КО ЈЕ ГАЗДА

Недавно је енглески лист „Тајмс" јавио да се у Тихом океану, у групи острва Фиџи, продаје острво Најтауба чија површина износи више хиљада хектара. Сопственик острва, нека мисис Хенингс, продаје острво, јер јој је муж умро. Цена острва је 70 хиљада фунти стерлинга. У истој вести пише да је продаја једног острва из групе Фиџи веома ретка појава, јер је већина њих насељена домороцима.

На острву Најтауба данас нема житеља, јер су се сви одселили на суседна острва. Додуше, у листу не пише на основу чега мисис Хенингс влада острвом и шта ће се догодити, ако се домороци одлуче да се врате у свој завичај.

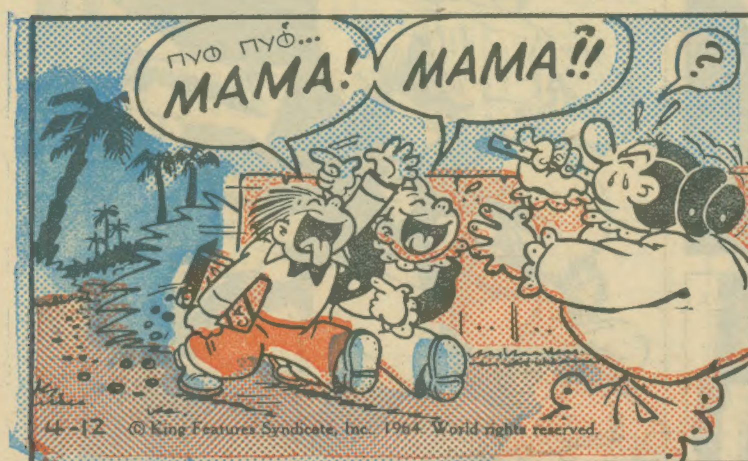

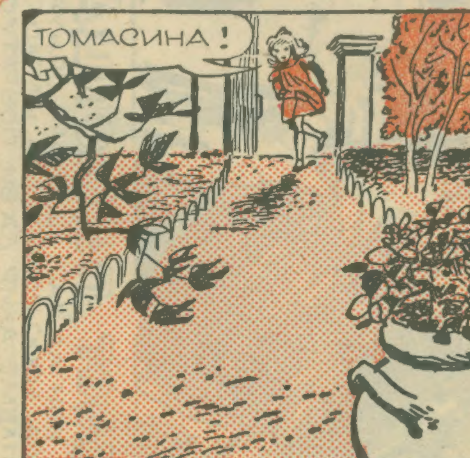

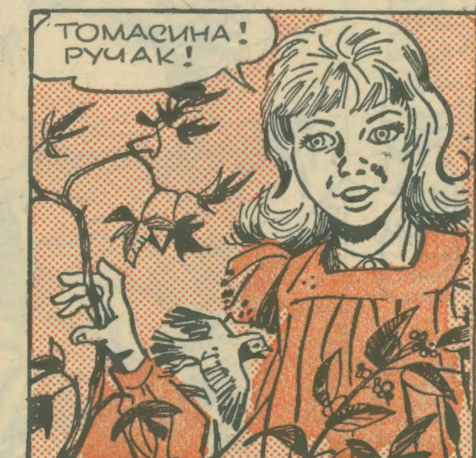

ТРИ ТОМАСИНИНА ЖИВОТА

Walt Disney

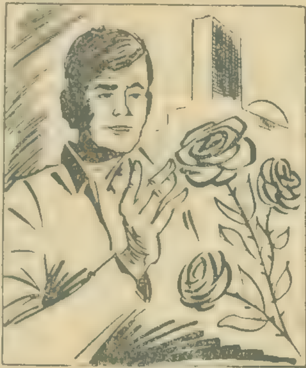

НАСТАВИЋЕ СЕ

Ружа мира

Пред сам почетак другог светског рата један француски цвећар одгајио је нову врсту руже. Нови цвет још није био добио званично име — јер свака нова врста цвећа, као и сваки нови проналазак, мо

ра да има патент и одговарајућу документацију —, а у Француску је већ улазила немачка војска. Цвећар није хтео да његово дело падне фашистима у руке. Уз велики труд њему је пошло за руком да биљку и сву документацију која се односи на одгајивање цвета евакуише у Енглеску последњим паробродом.

Али, рат се завршио и цвет је добио име „Ружа мира". А када је 1945. године у Сан Франциску одржавана конференција о стварању Организације уједињених нација ,на столовима делегата стајале су вазице с „Ружом мира" и поред сваке таблица с натписом: „Надам се да ће моја ружа подсећати људе на њихов дуг у борби за мир".

СКЕЛЕТ СТАР 30.000 ГОДИНА

Совјетски археолози ископали су недавно један људски скелет који је, према њиховом мишљењу, стар 30.000 година. Место налазишта лежи 200 километара северозападно од Москве. У изјави коју је дао сараднику листа „Труд", археолог Михаил Герасимов каже да се ради о скелету човека између 50 и 55 година који је био пажљиво сахрањен заједно са украсима.

Према вести објављеној у „Труду", човек чији је скелет нађен живео је у камено доба. Сличан скелет био је 1868. године нађен у Француској и класификован као „кромањоски" човек.

УСПОН ЛОРЕНСА ХАРВЕЈА

ЗА МАЈСТОРСКИ одиграну улогу у енглеском филму „Пут у високо друштво" Францускиња Симона Сињоре добила је Оскара. Међутим, глумца који је играо младог безосећајног каријеристу мимоишло је ово одликовање. Па ипак, овај филм је био за Лоренса Харвија одскочна даска за највише висине интернационалне славе.

Данас, две године касније, „прорачунати каријериста" није само један од најтраженијих мушких старова, него и најмлађи, најсамовољнији режисер и продуцент Холивуда. Први филм који је режирао „Доручак у ћелији смрти" није му додуше донео једнодушну похвалу критичара, али ипак ласкаве атрибуте као „још незрео, али крајње даровит и генијалан".

„Мистер тврдоглавко", како га свуда у филмској метрополи називају из дна душе мрзе његове филмске партнерке. За време снимања филма „Ход кроз дивљину" Каписин је била на рубу живчаног слома, а Ким Новак, са којом је играо у филму „Људска потчињеност" према комаду Сомерсета Мома, окарактерисао је као неталентовану глумицу. Само са Елизабетом Тејлор, која је иначе позната као жена ћудљива и тешке нарави, „мистер тврдоглавко" се одлично слагао. Али иначе Лоренс Харвеј због своје беспоштедне отворености којом изражава своје мишљење, због своје уображености и екстравагантности има врло мало пријатеља у Холивуду.

Енглези су га у своје време жестоко нападали због тога што се усудио да као млад човек вози најотменији од свих аутомобила ролс ројс, а Американци су му нарочито узели за зло што је у једном отменом ресторану звучним пољупцем у образ поздравио гувернера Калифорније кога уопште није лично познавао.

Његови противници, којих нема мало, шапућу пакосно иза његових леђа: „Кладио бих се да је тај Харвеј на исти начин направио каријеру као што је то убедљиво демонстрирао у своме филму „Пут у високо друштво".

Његови критичари бар у једном погледу имају право: Лоренс Харвеј потиче из врло сиромашне средине. Рођен је као Ларушка Миша Скикне 1. октобра 1928. године у Јонишкису, Литванија. Родитељи су му били сиромашни сељаци и никако нису могли да изађу на крај са својим живахним, али до крајности необузданим сином. Миша је изостајао из школе и бежао од куће кад год му је била воља. Када му је било дванаест година, породица се иселила у Јужну Африку. Али, њихова материјална ситуација није се нимало побољшала. Сањали су о баснословним налазиштима дијаманата или бар о стварању солидне егзистенције, али планови су им пропали у првом реду због непознавања енглеског језика. Ни до данашњег дана двоје старих људи није успело да добро научи енглески језик.

Мали Миша није могао да се ослободи ружног осећања да се стиди својих родитеља. Желео је да бар он прође боље у животу. Већ је у четрнаестој години тежио да се успне високо, по било коју цену, па макар и по цену фалсификовања докумената. Побегао је од родитеља и ступио у краљевску јужноафричку морнарицу. Превара се вероватно не би тако брзо открила, да га није очајна мајка пронашла и његовим претпостављенима открила његове праве године. Сада је за Мишу додуше било коначно свршено са морепловством, али ипак му је успело да омраженој школи каже збогом.

Ступио је у један пројектантски биро и од првог новца који је зарадио уписао се на вечерњи курс једне глумачке школе. Миша је додуше врло ревносно студирао класичне и модерне улоге, али није могао да добије ангажман у правом позоришту. С времена на време наступао је у дилетантском позоришту или приликом неке свечаности у предузећу. Па, ипак, ова спорадична глумачка активност помогла му је да за време рата не оде на фронт, него да наступа у војничким позориштима, а осим тога да о државном трошку пропутује Египат и Италију.

Данас он о томе говори на свој помало афектирани начин. „Тада је у мени сазрела одлука да једном постанем светски путник интернационалног „шоу"-заната".

После отпуштања из војске млади човек се у Лондону уписао у чувену „Краљевску академију за драмску уметност", чији су ученици пре њега били Алек Гинис, а знатно касније Питер О'Тул, Алберт Фини и многе друге звезде енглеског „новог таласа".

Миша, који се тада већ звао Лоренс Харвеј, напустио је школу одмах чим му је успело да се упозна са славном, од њега знатно старијом позоришном и филмском глумицом Маргаретом Лејтон.

Почео је да живи на великој нози, иако није поседовао неки знатан властити капитал. Да би што пре упао у очи театарским и филмским магнатима, Лоренс-Миша изнајмио је луксузан апартман у Мејферу, отменој четврти Лондона. Шио је одела код најскупљег кројача у граду и усудио се да вози ролс ројс. Данас категорички одбија да га је материјално помагала Маргарета Лејтон с којом се после кратког познанства оженио, а после свога великог успеха у филму „Пут у високо друштво" развео. Он каже: „Позајмљивао сам новац од сваког мало имућнијег човека кога сам познавао и направио праве брегове дугова које сам касније поштено и мучно отплаћивао. Читава та раскош била је само споља. Када сам био сам, живео сам само од сендвича, јаја и сланине. Као што је познато у стомак се никоме не може завирити".

Да би за филмске и позоришне продуценте постао интересантан човек, с којим се исплати правити уговоре, учинио је Лоренс још нешто: посећивао је школу доброг понашања, јер у Енглеској са својим данашњим америчким манирима тешко да би продро. Гвозденом вољом трудио се да научи оксфордски акценат. Данас, уз немаран покрет каже: „То није било ништа друго него чиста имитација. Никада ми тај отмени говор није прешао у крв; у пријатељском кругу сада као и раније говорим свој уобичајени јужноафрички „сленг". У сваком случају Лоренс Харвеј мора да је био добар „имитатор лордовских гласова", јер, иначе, вероватно не би био ангажован у чувеном Шекспировом Мемориал театру, у Стратфорду на Евону.

Све раније понуде, изузев главне улоге у филму „Кућа таме", одбио је. Његов старт на филму је додуше катастрофално промашио, па ипак је годину дана касније добио „улогу снова" — Ромеа у филмованом Шекспировом „Ромеу и Јулији". Ни овај колор-филм није донео неки финансијски успех. Сизан Шентал, која је играла Јулију, никада више није добила ниједну улогу у филму. Она је нечујно нестала са сцене. Али, ни за њеног Ромеа тада — 1953. године — није још почео успон у висине. Једном су му дали улогу пропалог боксера, затим је у Холивуду снимио „Талисман" и после тога се дуго о њему ништа није чуло. Упркос свега није хтео да промени свој начин живота. Држао се на висини и одбијао готово све улоге које су му нуђене. Умало да није одбио и улогу хладног каријеристе у одличном филму „Пут у високо друштво". После дугих преговора постигнута је сагласност.

Куда је „Пут у висине" одвео пркосног Лоренса Харвеја рекли смо у почетку. Свој циљ, да постане светски путник интернационалног „шоу"-заната, „мистер тврдоглавко" је неоспорно постигао. Он снима час на Филипинима, час у Манили, час на Крети, а у Холивуду се ретко може видети. Па, ипак, постоји нешто што га као магнет привлачи у филмску метрополу: лепа 42-годишња Џоан Кон, пребогата удовица једног филмског магната. Када је у питању Лоренс Харвеј који данас изгледа као 25-годишњак, не може се знати да ли је с његове стране посреди права љубав или рачун, јер у компликованом душевном животу „мистер тврдоглавка" не сналазе се чак ни његови малобројни пријатељи.

Безазлено питање

Хумореска
од Ахима Фрелиха

Локомотива је стајала под паром. На перону, дуж вагона, истегао се ланац оних који су испраћали своје. По свему се осећало да знак за полазак само што није дат. И баш тада дежурном отправнику возова пришао је човек и потапшао га по рамену.

— Опростите, ја сам Швафел — кратко се представио. — Могу ли нешто да вас питам... Хоће ли воз кренути по реду вожње?

— Да, као и увек, по реду вожње! А откуд вам је пало на ум такво питање?

— Па, све може да се догоди.

„ Ма хајдете — зачуђено га погледа отправник. — Шта би могло да се догоди?

— Можда у пећи локомотиве нема ватре?

— Разуме се да у ложишту има ватре.

— Јесте ли се својим очима уверили у то?

— Не, нисам зивиривао.

— Ето, видите! — победнички ће Швафел. — Значи, воз ипак може да се задржи.

— Доста! — прекиде дежурни саберседника. — Воз креће тачно по реду вожње.

— Али, слушајте — није се предавао Швафел. — Зар ми сами нисте казали да нисте завиривали у пећ, опростите... у ложиште? Значи, ви не можете стопроцентно бити уверени да ће воз кренути тачно по реду вожње.

— О ложењу воде бригу машиновођа и ложач!

— А ако ни они нису завирили?

— Не, поштовани господине, они су завирили — готово је крикнуо дежурни. — Ено погледајте: из димњака локомотиве сукља дим. Значи, ватра гори.

— Али, можда је тај дим остао од јуче? — наивно је претпоставио Швафел.

— Нееее!... То је данашњи дим, господине!

— А зар не може нешто друго да спречи да воз не пође на време?

Очи дежурног напуниле су се сузама, а обрве му отишле уврх чела.

— Шта то друго, до ђавола?

— Ако, извините, ватра у пећи, опростите... у ложишту, не гори довољно добро. Шта онда? И код нас код куће ватра понекад не гори добро, само тиња. Тада смо приморани да дувамо, да доливамо бензин, да...

Дежурни отправник нагло прекиде Швафела и вапијућим гласом хистерично виче:

— Бога ради! Ево, због ваших глупих питања закаснили смо са отправљањем воза. Требало је да још пре пет минута дам знак за полазак.

— Ето видите, ја сам вам још у почетку разговора казао: може се нешто догодити...

ИЗ НАУКЕ И ТЕХНИКЕ * ИЗ НАУКЕ И ТЕХНИКЕ * ИЗ НАУКЕ И ТЕХНИКЕ

МОСТ БЕЗ КЛИНА И ЗАВРТЊА

„БИОГРАФИЈА“ лепка, по сведочењима археолога, почиње негде у неолиту — новијем каменом веку.

Ископавања су показала да су наши далеки преци знали за лепак. Њима су били познати такозвани животињски лепкови справљени од костију и тетива, као и рибље крљушти. Дела својих руку наши преци су лепили и различитим смолама, брашном. А глина, гипс, креч? Њих без страха можемо назвати „каменим“ лепковима.

Листајући књигу векова дознајемо да су у гробници египатског фараона Тутанкамона (14. век пре наше ере), међу осталим предметима нађене и веома добро очуване материје за лепљење: смола, восак и лепкови животињског порекла. Такође је познато да су Египћани употребљавали лепак за сједињавање инкрустација дрвета, слонове кости и других материјала.

Још 3.500 година пре наше ере Египћани су, а такође и старе Инке, широко употребљавали лепак за справљање материјала неопходног за писање, то јест за сједињавање појединих листова биљке папируса да би се добио папирус по коме се писало.

Можда би требало рећи да је лепак одиграо велику улогу при изради хартије чији је први и прави „проналазач“ била оса. Познато је да осе граде своја гнезда од лепљиве масе која се добија када оне прежвакавају биљне изданке. Можда су осе и одале човеку „тајну“ прављења хартије.

Многи, вероватно, и не слуте да постоје стотине, ако не и хиљаде разних врста лепкова. Знатан део лепкова постепено одлази у прошлост да би уступио место новим, синтетичким лепковима. Може се смело тврдити да данас не постоји ниједна индустријска грана која би могла опстати без лепкова. Постоје лепкови за лепљење разних метала између себе или метала с пласт-масама (полиепоксид), за лепљење челика, стаклопластике, керамике (БК-2), за лепљење целулозе и пенопласта (ВИАМ Б-3) и многи други. Какав значај у савременом животу играју синтетички лепкови нека покаже овај пример. Године 1956, на изложби у Брну био је приказан метални мост без иједног шрафа или заковице, јер су му сви делови међусобно били састављени епоксидним лепком.

А сад, на крају, погледајте и ову малу шаљиву причицу у сликама у којој лепак игра главну улогу и коју бисмо могли назвати: „Како је ухваћен разбојник Мустафа“.

Робот у фабрици

Давно је прошло оно време када су роботи били само јунаци фантастичних романа и приповедака.

На последњем конгресу који је организовало америчко друштво инжењера индустрија аутомобила, једна од фирми приказала је нови робот. Рука овог робота може да обавља многе човекове покрете, а његов „мозак“ може да запамти 200 података-наредби које треба да испуни одређеним редом. Мозак управља руком сходно добијеним инструкцијама.

За руку робота причвршћују се различити инструменти и алатке потребни за обављање ове или оне производне операције.

Поред тога што управља роботом, „мозак“ електронског апарата може да се употреби и за управљање другим машинама. Тако, на пример, пошто детаљ који треба обрадити робот стави под пресу, „мозак“ ставља у покрет и саму пресу.

Атоми за мир

У оквиру Белојарске атомске централе, пуном паром се ради на подизању другог блока. Захваљујући томе електрични капацитет ове централе повећаће се три пута.

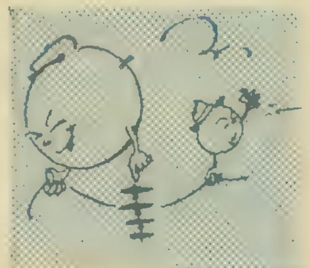
У Новом Воронежу пуштен је у рад први погон атомске електричне централе чији је капацитет 210.000 киловата, а почела је изградња другог погона чија ће јачина износити 365.000 киловата.

Снага атомских електричних централа у Совјетском Савезу износила је у 1964. години више од 900.000 киловата.

Балон — монтер

Јапанско удружење за електрификацију изводи од пре извесног времена монтажу далековода високог напона преко мореуза Наруто. Да би монтажа била лакша, користе се балони напуњени лаким гасом.

Јака морска струја и ширина мореуза не дозвољавају да се примене обични методи монтаже који се иначе употребљавају за постављање далековода изнад водених препрека. Електрични каблови и уже за њихово тегљење везују се за балоне да би их они, користећи повољан ветар, пренели на другу страну залива.

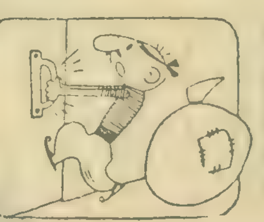

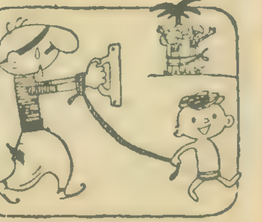

ВЕЛИКИ КОМПОЗИТОР у Венецији

ФЕСТИВАЛ у Бајројту 1882. када је приказан „Парсифал“ био је прави Вагнеров тријумф. Противници нису били побеђени, али успех његовог дела учинио је да се ови умире и повуку. Последња од 16 узастопних представа ове његове опере одржана је 29. августа и тада је завладао мир у месту. Вагнер је још примио понеког задоцнелог посетиоца и завршавао уређивање разних финансијских и административних питања, док је његова жена Козима припремала ствари за полазак породице у Венецију.

Четрнаестог септембра кренули су по киши која је непрестано падала, као и за све време фестивала. У Алпима их је дочекала права поплава, али су сви били ипак расположени. После 48 сати проведених у хотелу „Европа“ у Венецији, Вагнер се са женом и децом, учитељем Сигфридом, доктором Кеплером, гувернантом и послугом — укупно 12 чланова — преселио у прекрасну зграду на самом Великом каналу. Апартман који је Вагнер закупио заузимао је цело десно крило међуспрата: имао је 18 одаја намештених у стилу Луја XV и XVI.

Обишао је сам све одаје, чак и кујну, дао да се замене тапети мање живих боја, а свој кабинет обложио венецијанском свилом. Све одаје у којима је волео да се бави намирисане су ружиним мирисом за који је веровао да упија задах дувана, који је готово злоупотребљавао.

Устајао је рано и доручковао са својом женом, а затим одлазио у кабинет да ради. Компоновао је звиждућући и пијући с времена на време по чашицу вина, или понекад мало коњака. Пошто би му око 10 часова жена доносила новости из куће и града, одлазио је у шетњу углавном сам. Ишао је пешке до трга св. Марка, мало се задржавао код свог банкара, покуповао по коју ситницу, и често одлазио фризеру, јер му је коса брзо расла што су неки сматрали као доказ виталности. Када је било лепо време слушао је концерт италијанског оркестра који је заменио некадашњу аустријску банду. Понекад му је то причињавало задовољство, али је чешће критиковао покрете диригента. У посластичарници се прво бунио због страшног дима од италијанских цигарета, а онда би попио шољу чоколаде и појео неки колач, а ако би време било влажно — коњак. Шетња се завршавала у ресторану где је поручивао порцију ементалера и криглу пива. Доктор Кеплер је веровао да му та мешавина пића и јела изазива грчеве у стомаку, али је Вагнер увек јео и пио оно што му се свидело.

Мање напоран живот у Венецији донео је побољшање здравља. Једног јутра кад је приликом шетње издалека чуо музику свога „Лоенгрина“ пожурио је. Задувао се и сео жалећи се:

— Не могу више да направим ниједан брз корак. Постаћу стари магарац!

Ако би поподне било сунчано, узимао је гондолу која му је увек била на располагању. Уз помоћ још једног веслача гондолијер Луиђи Тревизано чији је брат некад служио код лорда Бајрона, возио га је до Арсенала чије је камене лавове волео да гледа и понекад до Мурана. Ове шетње су му више пријале, од оних, колима, око Бајројта, јер није било „ни прашине ни буке“ и зато је осећао како лакше дише.

Увече је цео стан раскошно расветљаван макар и да није било гостију. То је изненађивало суседе навикнуте на полумрак у коме су отмени Венецијанци живели.

У породичном кругу после вечере Вагнер је понекад, а чешће нека од кћери читала наглас Гетеовог „Фауста“, неко Шекспирово дело, „Хофманове приче“ или неки роман Валтера Скота, а кад је текст био мало неразумљиви Вагнер га је тумачио. Са првим хладним данима остајао је чешће код куће, али ипак је понекад одлазио до црква да слободно разгледа слике; најрадије је застајао пред чувеним Тицијановим „Васкрсењем“ не устручавајући се да каже да Девица личи на заљубљену Изолду из његове опере „Тристан и Изолда“.

Необично се обрадовао када је половином октобра допутовао Франц Лист, Козимин отац. Сваке вечери се играло мало карата а после су или Лист или Вагнер свирали на клавиру Бетовена, Вебера, Шубертове мелодије или Баха.

— Бах! — усхићивао се Вагнер. — То је мајстор, прави Јупитер који грми.

Пребацивао је Листу што се диви Француској академији наука и што сматра да треба издати збирку старих опера:

— Све што је заборављено не заслужује друго него заборав.

У позоришту „Феличе“ дириговао је 25. децембра пред породицом и интимним пријатељима своју симфонију у Цис-дуру, за рођендан Козимин, коју је тајно прерадио. Често је помињао да му на души лежи пролог за Гетеовог „Фауста“ у коме је видео заиста ремек-дело немачке књижевности.

Вагнер није тражио да време стане, али се осећало да увиђа како је његово дело завршено и да би могао бити крај и његовом животу. Додуше уверавао је како ће живети 94 године или бар до 1894. Али се за време једне кризе питао: „Колико још времена може да траје овај страшни живот?“

У Венецији није правио никакве дуге планове. Знао је добро да је већ на почетку 1883. остварио све што је замислио. Није оставио никакву скицу, ни нацрт, ниједно недовршено дело, сем кратког филозофског есеја на коме је радио три-четири дана пред смрт када му је из прстију испало перо.

Грчеви у стомаку и напади гушења узнемиравали су га свакодневно, а он је одбијао лекове сматрајући их као „атак на личност“.

На покладе 6. фебруара на тргу Св. Марка гомила је раздрагано играла уз звуке два оркестра. Вагнер је закупио једну собу у оближњем хотелу да би могао са прозора да гледа ту веселост. Вратио се кући, потапшао по рамену портира рекавши му на италијанском:

— Пријатељу, карневал је завршен!

Осећајући се мало боље, 12. фебруара после вечере сео је да нешто чита, док је сликар Жуковски цртао његов портре, последњи који му је направљен. Пошто је остао сам са Козимом сео је за клавир и одсвирао крај „Злата са Рајне“ а пред одлазак јој рекао:

— Каква срећа што смо на време разумели да су поверење и верност тако дубоки.

— Данас треба да будем пажљив — рекао је собару кад се ујутру пробудио.

Када је у подне сликар Жуковски стигао на ручак, поручио је да се не осећа добро и да неће доћи. Козима је отишла да га види и брзо се вратила рекавши да је добио грчеве, али жели да остане сам.

Два звука звонцета одјекнула су изненада одајама и собарица је улетела у трпезарију преплашена:

— Врло му је тешко, тражи госпођу и доктора!

Борећи се за мало ваздуха Вагнер је грцао. Кад је доктор Кеплер стигао, Козима, којој је на рамену почивала мужевљева глава, рекла је:

— Пст, сада спава!

Али, лекар је видео да је он мртав.

Обнављање старих обичаја

ВИТЕШКИ ТУРНИРИ

УЗ ДРЕВНИ борбени поклич, „витез“, у црном оклопу подбо је свога ата, који се пропео и појурио. Пурпурна перјаница на шлему оклопника лепршала је, док је коњ галопирао, а витезово оштро копље блистало се на летњем сунцу.

Насупрот њему, с другог краја травног поља, галопирао је вранац другог витеза у зеленој панцир-кошуљи. На његовом шлему поигравала је жута перјаница. И његово копље улевало је подједнак страх.

А тада, у страховитом судару, црни витез је био избачен из свога седла и пао на земљу, копрцајући се у оклопу и неспособан да поново стане на ноге. Зелени витез је брзо сјахао с коња и почео да туче тешким мачем противника.

Ускоро, по завршетку борбе, појавило се неколико чудно обучених особа у свили и сомоту. Оне су изнеле окрвављеног црног витеза са бојног поља.

У међувремену, хиљаде посматрача, окупљених да прате витешки турнир, забављало се за свој рачун викањем, смехом и клицањем победнику.

Али, какав је био овај крвави обрачун? У ствари, то је била слика поподневне разоноде старе Енглеске од пре неколико стотина година. Ова разонода је недавно оживљена у Енглеској. Права копља и мачеве заменило је гумено оружје.

Борба између црног и зеленог витеза била је само шала. Крв је, у ствари, био само сок од парадајза.

Ове борбе приређује Организација за заштиту националних паркова и чување старина. Циљ борби је да оживи колор и атмосферу витешких турнира.

Није случајно да је Организација изабрала лепи енглески предео — Монтекјут у Сомерсету, југозападна Енглеска, за приредбе турнира. Замак Монтекјут, дивно архитектонско остварење са пространим травњацима и баштама пуних цвећа, има аутентични средњовековни амбијент.

На приредбу је позвано осам најбољих енглеских јахача да узму учешћа у тобожњем витешком турниру из старих дана. Од њих се захтевало да турнир буде што је могуће веродостојнији, а они су то свакако и учинили. После турнира њима су лечене чворуге и посекотине. Они сами тврде да је за њих тобожњи туонир био у сваком погледу исти као и прави, бар што се тиче задобијених буботака.

У циљу постизања аутентичности, Организација је позвала становништво из околине и обукла га у разнобојне костиме. Човек у као небо плавом сомотском оделу играо је улогу лорда Монтекјута, који је отворио турнир. Да би ствар била још реалнија, ту је била и краљица из тог доба, названа краљицом младости и лепоте.

То је била весела представа. Многи гледаоци из целе Енглеске и других земаља уживали су за време приредбе. Било је и сећања на грубу и сурову историју Енглеске. Јер, када би витешки турнир стварно започео, некада у 11. веку, то је била борба на живот и смрт између завађених витезова, који су били племићи или земљопоседници. Онај који је победио, присвајао је сву имовину побеђеног и то покретну и непокретну.

Касније су турнири били приређивани, али су то и даље биле крваве борбе. Било је уобичајено да витезу који победи у двобоју припадне оружје и коњ пораженог противника.

Када је Виљем Освајач постао енглески краљ, 1066. године, он је витешке турнире ставио ван закона, али су се они касније опет појавили, на одређеним местима и били надзирани. Постепено од борбе на живот и смрт турнири су постали спортска такмичења. Да би се умањиле последице судара и несрећни случајеви, оклопи су били чвршћи, а оружје тупље. Но, ово је вероватно био почетак краја витешких турнира, јер су оклопи коначно постали тако тешки, а коњи тако спори да су се људи досађивали на таквим приредбама витешких турнира, који су изгледали као успорени филм.

Оваква такмичења су на крају изумрла у 17. столећу. Отада је учињен само један озбиљан напор у циљу да се оживе ови витешки турнири. То је било у Шкотској 1839. године. Међутим, и овај покушај је пропао, као и многе друге приредбе под отвореним небом у Енглеској, јер је читаво време падала јака киша.

На такмичењу у Монтекјуту сви витезови су примили наклоности од госпа, које су им везале према традицији разнобојне траке и марамице на копља. Наиме, у стара времена, витез се увек борио за неку госпу, обично за своју супругу. Ако није био ожењен, он би се борио за драгану. Далеко од данашњег значења, драгана је била веома уважена дама, жена неког другог витеза. Бар тако историчари кажу.

По успеху који је витешки турнир доживео у Монтекјуту има изгледа да он поново оживи у Енглеској. Потпуковник Антони Буливан, бивши коњички официр, који је организовао турнир, предвиђа отварање школе за јахање. Циљ му је да истренира неколико парова витезова, који би бацали рукавице својим противницима и изазивали их на двобој. Онај који би приказао најлепшу борбу, био би проглашен победником турнира.

ВИТЕШКИ ТУРНИР У СТИЛУ 11. ВЕКА У ЕНГЛЕСКОЈ

РОБОТ преводи Толстоја

„ПАМЋЕЊЕ“ РОБОТА „МАРК 1“ КОЈИ ЗА ЈЕДАН МИНУТ МОЖЕ ДА СА РУСКОГ ПРЕВЕДЕ НА ЕНГЛЕСКИ 1.800 РЕЧИ. НА ОВОЈ СТАКЛЕНОЈ ПЛОЧИ, ЧИЈИ ЈЕ ПРЕЧНИК ОКО 25 САНТИМЕТАРА, НАЛАЗИ СЕ 500.000 РЕЧИ. ПЛОЧА СЕ ЗА ЈЕДАН МИНУТ ОКРЕНЕ 1.400 ПУТА.

У истраживачком центру америчког ваздухопловства већ неколико седмица већина дактилографкиња не ради ништа друго већ прекуцава руске текстове из романа и дневних листова. Дактилографкиње су научиле ћирилску азбуку мада не знају руски. Уосталом, познавање руског језика није им ни потребно. Јер, све те текстове с руског на енглески језик преводи један — робот.

„Марк 1“ прва је машина која брзо и лако преводи на енглески руске текстове без обзира да ли су одломци узети из „Браће Карамазова“, „Рата и мира“, научних чланака или су, пак, у питању песме Бориса Пастернака.

„Марк 1“ изгледа као велика разводна табла једне хотелске телефонске централе. Пале се и гасе минијатурне светиљке, мењачи се укључују и искључују, светлуцави таласи трепере преко једног зеленкастог екрана и — без престанка лупка једна машина за писање из које излази преведен текст.

„Марк 1“ — поносно објашњава новинарима представник ваздухопловства одговоран за штампу — преводи 1.800 речи у минуту. То је сто пута више од онога што за исто време може да постигне један добар преводилац а десет пута више но што може да гласно прочита човек који брзо чита. Али, ми нисмо тиме задовољни. Ускоро ново, поправљено „издање“ овог модела преводиће 2.400 речи у минуту. Већу тешкоћу представља нам засад у читавом овом систему рада релативно спор темпо наших дактилографкиња у поређењу с роботом“.

Наиме, да би робот могао да „свари“ руске текстове, они морају бити прекуцани на „флексорајтеру“. То је једна врста писаће машине спојене са једном аутоматском машином за перфорирање која добијене информације преводи на такозвано перфорирано писмо. То је засад једина „азбука“ коју „Марк 1“ може да чита. А како једна добра дактилографкиња не може да откуца више од 40 речи за минут (а то је добар резултат), то је практично потребно 45 дактилографкиња да би „Марк 1“ радио пуним капацитетом. Међутим, предвиђа се да ће у току ове године робот добити један додатни део који ће му омогућити да готово брзином светлости чита оригиналне руске текстове. На тај начин сваки припремни рад биће сувишан.

Бескрајне траке које се уз помоћ дактилографкиња исписују перфорираним знацима „чита“ такозвани „читач трака“ који поједине знакове претвара, један за другим, у електронске импулсе којима се најзад „Марк 1“ нахрани. Робот уме да одгонетне ове импулсе и на основу њих одређује о којој се руској речи ради и одмах је „тражи“ у свом речнику.

Овај речник је један од најзначајнијих и најзанимљивијих делова робота-преводиоца. Речник изгледа као стаклена грамофонска плоча, а ако се посматра помоћу лупе на њој се могу видети многобројни жлебови који одговарају појединим страницама обичног речника, само што садрже неупоредиво више података.

Руско-енглески речник робота „Марк 1“ садржи засад 60.000 појмова (корена речи и наставака) што би одговарало језичком богатству од 600.000 руских речи. Ускоро ће се на овај речник-плочу урезати нови жлебови који ће број појмова повећати на 400 хиљада што ће бити еквивалентно броју од 4 милиона руских речи и граматичких облика. У поређењу с њим, Шекспирово језичко благо од 24.000 речи изгледа веома сиромашно.

Из тог огромног броја „Марк 1“ ће потпуно самостално и у делићу секунде, а на основу електричних импулса, изабрати одговарајућу руску реч и одмах наћи њено значење на енглеском. Док се речник-плоча окреће брзином од 1.400 обртаја у минуту, један катодни зрак „опипава“ жлебове на плочи. Овај зрак упоређује податке које је добио са перфориране траке са подацима у различитим жлебовима. Чим зрак нађе реч коју тражи, он одмах чита и енглески превод који стоји крај ње — такође као резултат електричног импулса.

Тиме је превођење једне речи у суштини завршено. Електрични импулси преносе тада енглеску реч на машину за перфорирање да би је одмах затим писаћа машина откуцала словима.

Речи које „Марк 1“ не може да преведе, као што су то руска имена на пример, преносе се из ћириличког писма на латиницу и исписују црвеним словима.

Ево једног превода „Марка 1“ из познатог Толстојевог романа „Рат и мир“. Ради поређења дат је и школски превод истог текста.

ОВАКО ИЗБЛИЗА ИЗГЛЕДА РУСКО-ЕНГЛЕСКИ РЕЧНИК. ОСНОВЕ РЕЧИ И ЗАВРШЕЦИ, ИСПИСАНИ СУ У КОНЦЕНТРИЧНИМ КРУГОВИМА НА ПОВРШИНИ СТАКЛЕНЕ ПЛОЧЕ, АЛИ НЕ ОБИЧНИМ СЛОВИМА ВЕЋ СИСТЕМОМ ДВОЈНЕ ШИФРЕ. ЧИТАЊЕ СЕ ОБАВЉА МУЊЕВИТОМ БРЗИНОМ ПОМОЋУ ФОТО-ЋЕЛИЈЕ

ПРЕВОД РОБОТА

Пјер изненађено погледа на њега. „Али, рече он, најзад, каже се, да је рат сличан као једна партија шаха“.

„Да, рече кнез Андреј, с том разликом да код шаха код сваког потеза довољно мислити можеш, да осим тога временом ограничен ниси, и са још једном разликом да је скакач увек јачи од пешака и да су два пешака увек јача од једног, али у рату један батаљон је понекад јачи од једне дивизије, али понекад слабији од једне чете“.

ШКОЛСКИ ПРЕВОД

Пјер га изненађено погледа и рече: „Али ти знаш да је, како се каже, рат сличан партији шаха“.

„Да, одговори кнез Андреја, само с том малом разликом да код шаха можеш да размишљаш о сваком потезу колико год хоћеш, да време није ограничено, и још са том разликом да је скакач увек јачи од пешака, а да су два пешака увек јача од једног, док је у рату батаљон понекад јачи од дивизије, а понекад слабији од чете“.

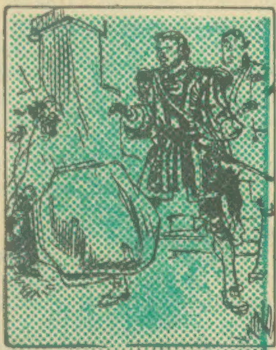
Не може се порећи извесна стилска рогобатност у преводу „Марка 1“. Али, превод је потпуно разумљив и ускоро ће, када машина добије и назван додатни део „стрujно кологике“, тих рогобатности нестати.

Највеће преимућство новог робота-преводиоца је ово: он ће моћи да са свих језика на свету преводи на било који језик — само кад му се обезбеди одговарајући речник.

Кроз ВЕКОВЕ

ЗАГОНЕТНИ КАМЕН

Новембра месеца — 1492. године, близу немачког краља и цара Максимилијана I (1459—1519) у Ензисхајму пао је један аеролит, камени метеорит. Овај камен „пао с неба" и тежак 158 килограма, постављен је у месну цркву са следећим натпи-

сом: „О овом камену многи су рекли много, свако понешто, нико довољно!"

Запис у цркви спада међу драгоцена сведочанства о паду једног метеорита мада они који су га својевремено уклесали вероватно нису мислили на науку.

КОНАК ЗА ЛАЂЕ

Бродови којима су Грци кренули против Троје били су у ствари једноставне барке без палубе које су имале даске као клупе за весlaче, а на крми и кљуну узан кров за крманоша и осматрача.

Сваке вечери, ако не би нашли сасвим сигуран заклон у некој малој драги или затону, Грци би извлачили своје лађе на песак, да ту коначе.

ВАЗДУШНА АРЕНА СМРТИ

Ваздушни ас Пјер Клостерман је на ранг листи најбољих савезничких пилота-ловаца. Постигао 60 ваздушних победа и ниједном није оборен

ФРАНЦУСКИ пилот-ловац британског ваздухопловства Пјер Клостерман, борио се у ваздуху пуне четири године. Био је неустрашиви борац савезничког западноевропског фронта. Својом храброшћу и смелошћу постигао је такве успехе у ваздуху да је мало пилота који су му били равни у току прошлог рата.

Када су савезници извршили инвазију француске обале и главне битке пренели на француско тле, Клостерман се свим срцем борио против немачких пилота. И онда када му је било најтеже, када је услед исцрпености преживљавао тренутне кризе, он је ређао победе једну за другом. Био је прави ваздушни напасник за Немце, који су о њему испредали многобројне приче. Најмање десетак немачких ваздушних асова тврдили су да су оборили Пјера, али су брзо увидели да их је он и даље нападао и обарао.

Ево како је описао једну од својих борби над Каном у Француској, у лето 1944. године.

Био је у великој форми

— Кад нас је спикер позвао да одмах полетимо источно од Кана, настао је метеж. Сви смо јурили према својим авионима. У кабини сам закопчавао падобран и појас за спасавање. Прва три ловца излетеше из облака прашине и ускоро сам им се и ја придружио. Тако не што још нисам видео. На 800 м био је компактан слој облака. Изнад тога један стратус који се протезао све до Кана.

— Пришао сам вођи. Станица за навођење упозорила је на два непријатељска авиона у нашој близини. Одмах смо се попели на 2000 м.

— Пажња, заокрет лево! — командовао је вођа.

— Увео сам мој „харикен" у леви заокрет и одједном од изненађења разрогачих очи. Из облака изби читав рој од 40 немачких ловаца. Летели су стално нагињући авионе с крила на крило. По томе сам видео да су орни за борбу. Осећали су се господарима неба. Рука ми је од узбуђења подрхтавала на окидачу. Био сам у великој форми. Првих петнаестак Немаца одбацише помоћне резервоаре, разбише се у мање групице. Тренутак затим пођоше у напад на нашу групу.

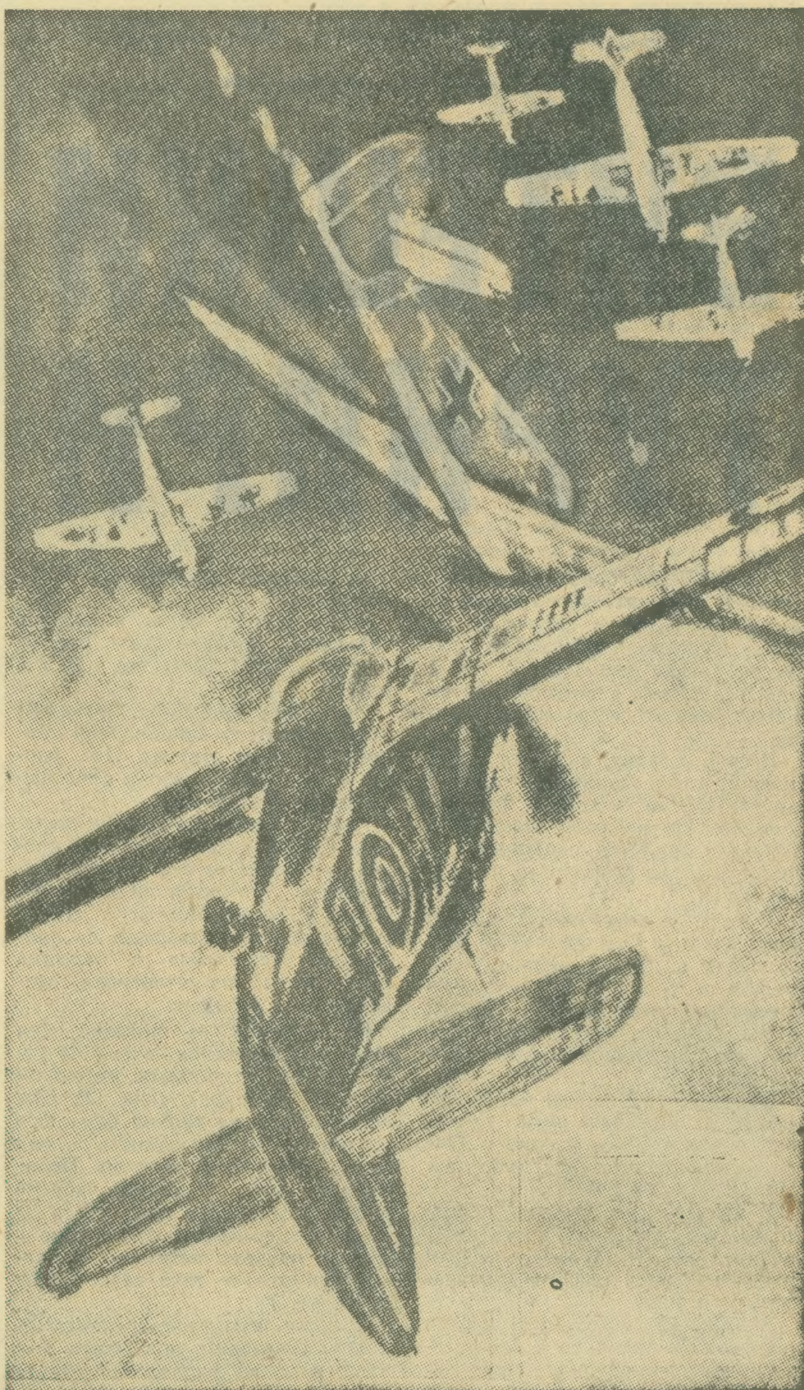
— Заокрет улево — пењи! — командовао је Френк.

— У пењању сустигосмо прву групу која је нападала четворку вође Френка. Притиснуо сам окидач и првом Немцу запалих резервоар за гориво. Након неколико црних облачића пламен га прогута и он се стровали у понор.

— Само што сам се средио од првог утиска, један „фоке-вулф" се извлачио према сунцу и „махао" крилима. Тражио је жртву. Изгледа да је и он у пуној форми. Сачекао сам још неколико секунди да му приђем на борбено одстојање, али ме он примети. Нагло преврте машину, повуче удесно и поново се поче да пење. Баш тог тренутка притиснух окидач, наводећи траг снопа на њега. Био је то нови „фоке-вулф", онако ишаран, само што је изашао из фабрике. Посматрао сам га кроз поље елисе. Одједном се распаде као мехур сапунице. Прво се распаде мотор и док сам држао укључене топове и остали делови почеше играти игру смрти. Онда изби густи црни дим и успори брзину. Морао сам скренути да избегнем судар. Јурио је доле као комета, обухваћен пламеном. Драма се одиграла само за пет секунди.

— Пошао сам да потражим Френка, горе у облацима.

— Не знам зашто, али ме изненада спопаде страх, који никада до тада нисам осећао. Не верујем да сам се бојао непријатеља али тада нисам имао времена да размишљам шта се то са мном дешава. Нешто ме стеже у грлу и цела дотадашња енергија одједном спласну. Оде мо је самопоуздање, мислио сам. Осећао сам велики замор. Морао сам опет да почнем изнова, да скупим вољу и енергију, да поново натегнем мишиће.

Снага и воља поново долазе

— Борио сам се сам са собом. Требало ми је да победим уснулост. Снага и воља су ми понова долазили. Тело и авион постадоше једно исто. Све то што се десило са мном, услед огорчене ваздушне борбе, потрајало је само неколико секнуди.

— Десно од себе видех свога друга Кена на „спитфајеру". Кренуо је у напад на једног „фоке-вулфа". Пошао сам да га штитим. Кен је пуцао. Из његовог авиона сипале су празне чауре као неки златни венци. Посматрао сам тај призор и за секунду био непажљив.

— Одједном нешто се наднесе над кабином. Подигох главу и угледах десет метара изнад себе страшно велики труп са кукастим крстом. Пренуо ме је кад је отворио ватру на Кена. Инстинктивно одузех гас и навукох машину да ми се овај намести на нишан. А он да укључих све топове. Сноп се сасу у корен крила и „фоке-вулф" поче нагло да губи висину, скрену улево, забаци десно крило и оде у ковит.

— Мислио сам да добијем мало предаха, али ми непријатељ није дао. На десном огледалу угледах шест „фокеа" како ме дивље гоне. Утркивали су се ко ће пре да ме нападне. Презнојавао сам се ђаволски. Палица ми је поигравала у мокрој руци. Вукао сам обема рукама које су ми отежале од оптерећења.

— На осам стотина метара изнад мене борила се Френкова група да сачува читаву кожу. Налазила се у вртлогу непријатељских ловаца, који су дивљачки нападали. Знао сам да „фоке-вулфови" нападају из обрушавања и извлачења вертикално. У другим стварима предност је била на нашој страни: ми смо се борили на двадесет километара од нашег аеродрома, док су Немци двеста километара од куће. Они морају напустити борбу због горива.

Борио се против шесторице

— Вртео сам се у овој арени смрти виражирањем. Искористио сам непажњу једног Немца и прикачио му се позади. Он је био са авионом у највишој тачци превртања. Упутио сам му неколико кратких рафала у „стомак" и угледах десетак малих експлозија. Пао је у ковит. За собом је остављао дуги црни реп дима. Било је опасно да га следим. Имао сам шест нападача иза себе. Леви топ ми је био у застоју и то ми је била највећа брига.

— Нисам знао одакле ће ме напасти. Био сам крајње опрезан. Понекад се изнад мене укрсте њихови рафали и прошибају светлећим зрнима. Пуним гасом пошао сам на једног „фоке-вулфа" и чеоним нападом га послао на земљу. Распао се у пламену експлозије недалеко од мене. Један из преостале петорке је био непажљив и то га је стало живота. Пун самоуверења, продуцирао се у ваздуху. Одсекао сам му цео задњи део и машина се беживотно стрмоглави у пламену.

— Осећао сам да је време да би требало да се повуку. Они су то и чинили, али ја нисам хтео да им се склоним с пута. Нисам хтео да се повучем у облаке. Имао сам још нешто горива. Остао сам да их јурим, не би ли још нешто закачио. Само неколико секунди касније један „фоке-вулф" изби из облака право на мој топ, који је имао још 20 граната. Разнео сам му кабину у парампарчад и онако запаљен мимоиђе ме.

— За четрдесет минута уграбио сам седам победа. Повукао сам се у облаке, нашао мога друга Жака и по задатку пођосмо да митраљирамо земаљске циљеве у ниском лету, дуж пута Сен Ло. Непријатељ нас је дочекао страшном противавионском ватром. Оставио сам за собом неколико запаљених камиона и кад сам видео да више немам муниције хтео сам да пођем на слетање.

Ордење у ватри топова

— Одједном сам осетио јак ударац. Машина ми се затресе. Добио сам погодак у леђни оклоп. Граната од 20 мм експлодирала је иза мојих леђа. Пењао сам пажљиво на 100 м и позвао друга Жака, али се није јављао. Позвао сам га још неколико пута. Није хтео да се повуче са мном. Извршио је још три напада и кад сам га угледао авион му је био изрешетан као сито. Захваљујући случају остали смо неповређени.

— Пошли смо на слетање и ја направих седам ваљака изнад самог аеродрома, што је значило седам победа. Само што смо слетели атерирала је и једна „дакота" под јаком ловачком заштитом. Из авиона се појавио главом министар ваздухопловства сер Арчибалд Синклер, маршал Кенингхам, врховни командант Друге тактичке групе РАФ-а, а вицемаршал Бродхурст командант 83. ловачке дивизије.

— Министар је извршио смотру над нама, онаквим како смо се затекли: прљави, прашњави, необријани, са прљавим марамама око врата и заморени до крајњих граница. Личили смо на трапере са Дивљег запада. Наше пилотске шасоне,* хаубе, мараме и све друго на нама комично је деловало. Министар нам је говорио о нашим успесима и хвалио нас. Усред његовог говора противавионска артиљерија отвори страховиту ватру на једног „фоке-вулфа" који прелете изнад аеродрома. Врели комади челика засипали су нас као киша.

— Хтели смо да потрчимо у авионе и да га скинемо, али министар за све то време чак ни главу није подигао да види шта се тамо дешава. Жак се нагну до мог ува и рече:

— Пјер, изгледа да је говорник савршено глув и кратковид, кад све ово не види и не чује!

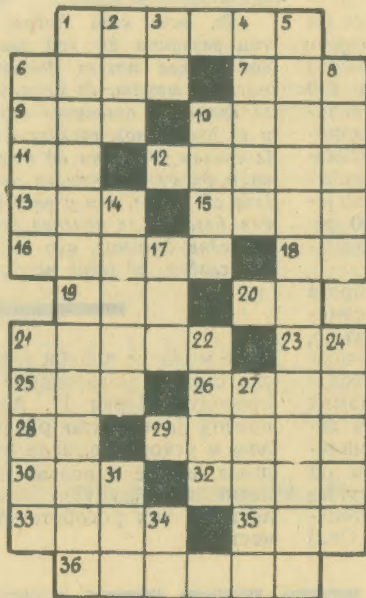
— Министар се посебно интересовао за француске пилоте: Жака, Оубертина и мене. Честитао нам је на постигнутим успесима, извадио из своје ташне ордење и лично нам га прикачио на груди. Мени је то био седми орден.

* Шасоне = летачке мекане крзнене чизме са танким ђоном, намењене само за заштиту ногу од хладноће.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1) град у Холандији, 6) старојудејски цар, 7) певач и приповедач код старих Грка, 9) бугарска новчана јединица, 10) бог љубави код старих Римљана, 11) иницијали дубровачког песника („Осман"), 12) део школског прибора, 13) крволочна звер, 15) део грађевине, 16) полуострво на Јадрану, 18) хемијски знак за радијум, 19) једноцифрен број, 20) предлог, 21) крвни угрушак у крвним судовима, 23) бог сунца код старих Египћана, 25) део Дантеове „Божанствене комедије", 26) Авар, 28) коњ, 29) природна одећа птица, 30) трећи степен, 32) митолошка богиња поезије, уметности и науке, 33) мера за папир, 35) швајцарски легендарни јунак, 36) мушко име.

УСПРАВНО: 1) познати роман Анте Ковачића, 2) гојење свиња, 3) иницијали нашег књижевника („Страдија"), 4) врста цртаће хартије, 5) амерички романсијер („Америчка трагедија"), 6) староседеоци Балканског полуострва, 8) наша река, 10) ковчег (лат.), 14) војничка формација, 17) град у Италији, 21) пантљика, 22) уметник који не живи конвенционалним животом, 24) област на којој је нека биљна или животињска врста распрострањена на Земљи, 27) целокупна тежина робе заједно са омотом, 31) мушки певачки глас, 34) дршка на виолини.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

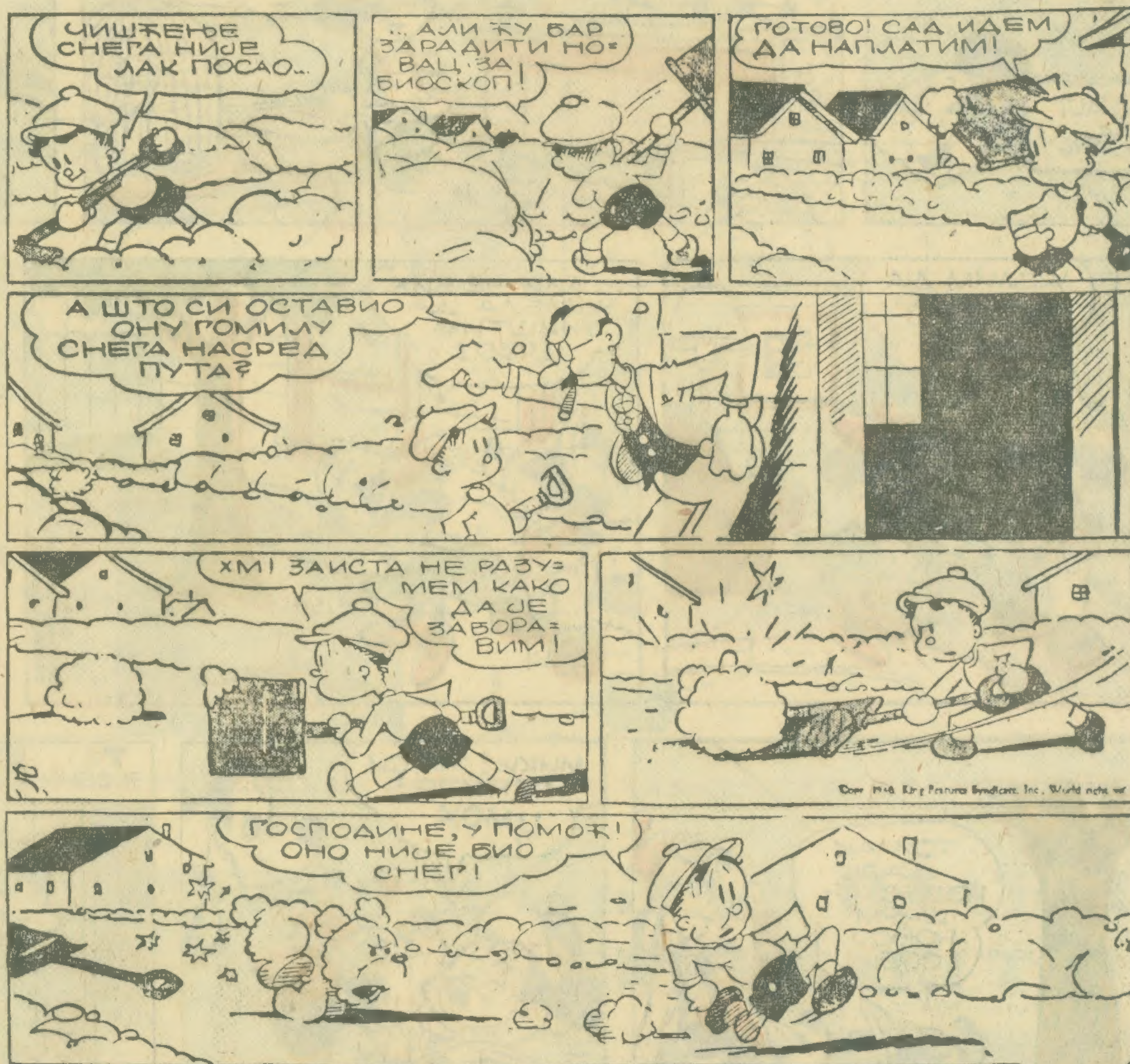
ВОДОРАВНО: 1) Сезан, 5) Еоја, 6) еа, 8) Инка, 10) Ур, 12) сто, 13) чиода, 15) ту, 16) каолин, 17) иза, 19) свота, 20) ива, 22) ово, 23) Пјеро, 25) ора, 27) Латини, 28) ил, 29) Азија, 30) Оје, 31) на, 32) скуп, 33) ма, 35) перм, 36) помпа.

УСПРАВНО: 1) соко, 2) еја, 3) за, 4) не, 5) ентузијазам, 7) аудиторијум, 8) исти, 9) Чиово, 11) рана, 13) час, 14) олово, 18) авети, 21) арија, 23) план, 24) она, 26) Алеп, 30) окра, 32) Сеп, 34) АП, 35) пм.

ТЕЛЕВИЗОР ДАДИЉА

Прогрес се не зауставља: у западном Берлину је направљен нов систем за надзиравање деце. Он се састоји од једне камере на крову зграде и телевизијског апарата у стану и омогућава домаћици да непрекидно има пред очима своју децу, а да због тога не мора да изиђе из стана.

ШАХОВСКИ ТУРНИРИ У ХЕСТИНГСУ

ПОЧЕТАК хестингшких турнира датира од 1895. године, када се одиграо међународни турнир уз учешће најслављенијих мајстора шаха тог времена: Штајница, Чигорина, др Ласкера и др Тараша. Победу је однео, мање од њих познати, Американац Пилсбери, који није убрајан у фаворите. До следећег шаховског скупа требало је чекати све до 1919. године. Победу је однео будући првак света Капабланка, а његов велики ривал Бора Костић био је други.

Од тог времена, сваког лета у Хестингсу окупљају се шаховске величине из целог света. Гости пешчаних плажа и луксузних хотела размештених дуж обале имали су задовољство да 1920. године поздраве победу Енглеза Јеца. На редне 1921. године победио је Бора Костић, а годину дана доцније у листу победника се уписао још један будући првак света — Аљехин.

И у наредним годинама настављена је традиција, али су се турнири одржавали у необично време: крајем старе и почетком нове године. Број учесника је фиксиран на 10 у свакој групи. Нова година се дочекивала крај шаховске табле уз жељу — да се у новој години игра боље, него у минулој!

Други светски рат прекинуо је нит турнира у Хестингсу све до краја 1945. године. Када је вихор рата минуо, у Хестингсу су се поново нашли мајстори шаха да покрену већ поспале шаховске армије и дочекају Нову 1946. годину. Стари велемајстор др Тартаковер био је први послератни победник у Хестингсу.

Турнири су добијали све масовнији карактер, па су скупови шахиста названи шаховским фестивалом или конгресом. За све љубитеље шаха према њиховом знању нађено је место на турниру. Поред мајсторског и резервних турнира са којих победници играју следеће године на турниру вишег ранга, ту су и турнири за јуниоре, сениоре, жене, мешовити турнири који се играју само после подне — за оне који касно иду на спавање.

По традицији такмичење отвара мер Хестингса, а нека угледна личност из земље или иностранства повлачи први потез. Пре тога држе се говори и одјекују аплаузи. То се исто понавља и на крају турнира, а у том међувремену дешавају се многе интересантне ствари на шаховским таблама и око њих.

Познато је да у Хестингсу шахисти у позним годинама живота демонстрирају своју виталност. Прошле године је у једној од споредних група играо 95-годишњи Г. А. Дек из грофовије Workвик. Није био први, али зато није био ни последњи. На једном од ранијих турнира био је занимљив сусрет ветерана: 92-годишњег Хелмса и 91-годишњег Сандрина. Победу је однео годину дана млађи Сандрин после чега је поражени Хелмс изјавио: „На млађима свет остаје!"

Необичан је био сусрет прошле године у главној групи рођене браће Нормана и Џона Литлвуда. Норман је имао велике шансе да се у случају победе високо пласира. И поред тога „братска љубав" није дошла до изражаја. Играли су турнирску партију као шахисти и победио је бољи. Тога пута је то био Џон.

Енглески брачни пар Херберт прославио је учешћем на турниру 40-годишњицу брака. Породични јубилеј је учинио њихов наступ посебно интересантним. Зато је и забележено да је леди Херберт у једној партији изгубила поен, јер јој је партнер одиграо немогућ потез. Партија је била завршена, када је грешка установљена. Мимо правила победник је џентлменски тражио да се игра нова партија. Судија је дао пристанак, па је часовник поново пуштен у рад. Победник је овог пута добио нулу. Неписано је правило у Хестингсу да се играчу неће пустити сат у покрет, ако није за шаховском таблом. Прекинуте партије се настављају и поред прописаног времена — само ако се партнери сагласе.

У главној групи, где играју велемајстори и остали шаховски мајстори и у неколико споредних, води се права шаховска борба, јер се игра за пласман и реноме у шаховском свету. У осталим групама играчи ослобођени тих обавеза играју шах из личног задовољства, уживајући у шаховским партијама ради којих су о сопственом трошку допутовали у Хестингс.

Турнири се одигравају под сводовима „Сунчане дворане", одакле пуцају видици на непрегледно море.

Због учесталих плима огромни таласи често долазе у посету шахистима допирући и до прозора зграде. На турниру 1955/56 године велемајстор О' Кели се до два сата ноћи борио са хуком морских таласа у Пенроузом, јер је желео више од ремија. Против двоструког противника победу није могао да извојује...

ШИРОМ ЗЕМЉИНЕ КУГЛЕ СВАКЕ ГОДИНЕ СЕ ОДРЖАВАЈУ МНОГОБРОЈНА ШАХОВСКА ТАКМИЧЕЊА. ЗА РАЗВОЈ ШАХА НАРОЧИТО СУ БИЛИ ЗНАЧАЈНИ ТУРНИРИ У ЛОНДОНУ, МОСКВИ, ЛЕЊИНГРАДУ, ЊУЈОРКУ, ШЕВЕНИНГЕНУ, БЛЕДУ. ОВИ ГРАДОВИ У ИСТОРИЈИ ШАХА ЗАУЗИМАЈУ ПОЧАСНО МЕСТО. МНОГИ ОД ЊИХ ИМАЈУ ШАХОВСКУ ТРАДИЦИЈУ КОЈА СЕ ПОВРЕМЕНО ОБЕЛЕЖАВА ПРИГОДНИМ ПРИРЕДБАМА. ИЗУЗЕТАК ЈЕ ЈЕДИНО ХЕСТИНГС У ЕНГЛЕСКОЈ, КОЈИ ТРАДИЦИЈУ ПОЧЕТУ ЈОШ У ПРОШЛОМ ВЕКУ, ОДРЖАВА СВАКЕ ГОДИНЕ МАСОВНИМ ШАХОВСКИМ ТАКМИЧЕЊИМА.

РЕКОРДИ ЛЕТОВА У ПРИРОДИ

Неке птице прелећу без одмора и до 4.000 км., а пењу се и на висину преко 7.000. м. Од инсеката је најсавршенији летач вилин коњиц, који се такмичи са школским авионима.

Али, ако је реч о историји летења, оно се најраније појавило код биљака. Семе многих дрвећа и биљака располаже својеврсним „крилима".

Семе клена има сразмерно велику аеродинамичну површину у облику симетричне равни, које се приликом сушења мало уврну. Падајући на земљу, његово семе се брзо окреће, аеродинамичне силе задржавају падање семенке и омогућују да је ветар однесе даље.

Лако семе тополе окружено је паперјем, што му омогућује да се у топле сухе дане подигне високо и дуго лебди у ваздуху, одлазећи далеко од родне „куће". Семе јела и борова снабдевено је једним прозрачним крилашцем. У време зиме уз помоћ овог крилашца семенке клизе по горњем слоју снега као мала морска лађица са катарком и прелази десетине километара од дрвета мајке.

Јесте ли већ чули да...

... у мочварама Парагваја откривена је пре неколико година врста колибрија вели-

чине лешника. Сматра се да је то најмања птица на свету.

... реч билион у значењу милион милиона била је први пут употребљена у алгебри Француза Николе Шикеа (1445—1500).

... морска видра улови разне морске животињице, затим се изврне на воду полеђушке а њих поређа на груди и тек тада почиње да се њима слади.

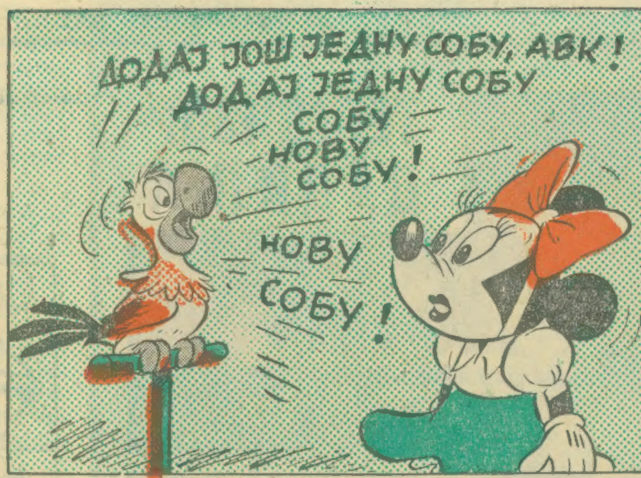
... у писаним споменицима на нашем језику кафа се први пут помиње сто и више година после отварања кафана у Цариграду. Реч „кафу" први је код нас забележио Нико Кувељић, дубровачки повереник у Новом. У свом писму од 6. јуна 1678. године он из Новог извештава дубро-

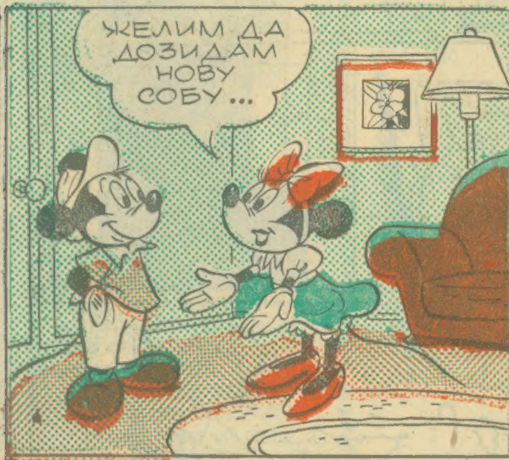
вачку властелу да је примио послани поклон — кафу — за новског диздара.

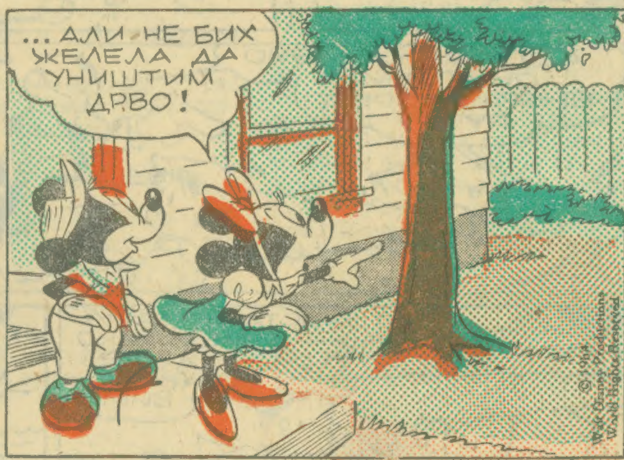

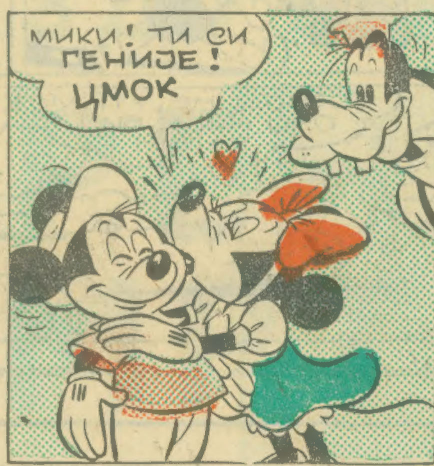

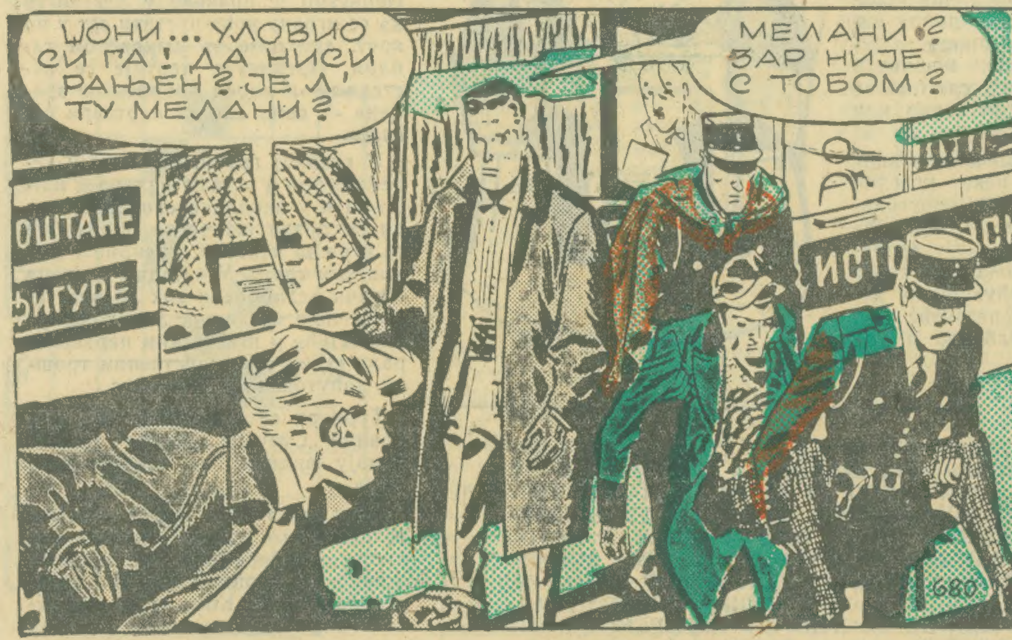
ЏОНИ ХАЗАРД

ФРЕНК РОБИН

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд. Македонска 31. Жиро рачун број 101-112-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 1.800; полугодишња 900; за иностранство: годишња 2.600, полугодишња 1.300 дин. Рукописи се не враћају.